

Cover Page

Universiteit Leiden

The handle <http://hdl.handle.net/1887/19083> holds various files of this Leiden University dissertation.

Author: Jordaan, Henri Romondus

Title: Slavernij en vrijheid op Curaçao : de dynamiek van een achttiende-eeuws Atlantisch handelsknooppunt

Issue Date: 2012-06-14

Bijlagen

Bijlagen bij hoofdstuk 1

Tabel 1.1. Aantallen WIC-slaven per locatie, 1700-1720

jaar	Hato	Lelenberg	Noordkant	Oostpunt/ Duivelsklip	Piscaderis	Roosij Canarij	St. Marie	Coraal Tabak	Totaal plantages	stad	Militaire posten	totaal
1700	88	60	61	80	108	83	71	7	558	165		723
1701	90	56	59	61	105	84	70	6	531	162		693
1702	87	56	60	16	107	86	71	6	489	154		643
1703	87	55	60	16	103	89	69	6	485	155		640
1704	86	53	49	13	100	87	67	5	460	152		612
1705	84	52	48	13	95	83	64	5	444	146		590
1706	78	55	53	17	99	80	64	5	451	140		591
1707	78	55	53	17	95	78	66	5	447	165		612
1708	81	56	52	21	90	81	64	5	450	141	12	603
1709	95	56			104	93	77	5	430	133		563
1710	91	56		17	105	90	76	5	440	139		579
1711	90	55	2	17	105	89	76	5	439	139		578
1712	92	54		20	108	89	77	5	445	173	13	631
1713	onbekend											
1714	onbekend											
1715	90	44		21	113	81	58	5	412	139	23	574
1716	onbekend											
1717	onbekend											
1718	68				1	1			70	97	39	206
1719	onbekend											
1720	56			2	1				59	92	30	181

Bron: NL-HaNA, 1.05.01.02, NWIC inv.nrs. 200-207, 566-576, 1146-1153, inventarissen Compagniesslaven en sterftelijsten.

Tabel 1.2. WIC-slaven: mannen, vrouwen en kinderen en mortaliteit, 1700-1722

jaar	mannen	vrouwen	kinderen	totaal	sterfte	p/1000
1700	477	177	69	723	13	18,0
1701	450	172	71	693	8	11,5
1702	425	156	62	643	14	21,8
1703	423	152	65	640	4	6,3
1704					21	
1705					14	
1706				756	9	11,9
1707				447	12	26,8
1708	383	141	77	601	11	18,3
1709					20	
1710					9	
1711	356	136	86	578		
1712	353	133	90	576	10	17,4
1713					3	
1714					10	
1715	350	142	83	575	11	19,1
1716				11		
1717				7		
1718	155	36	20	211	6	28,4
1719	150	35	20	205	11	53,7
1720	134	33	15	182	3	16,5
1721	131	33	15	179	4	22,3
1722	124	31	17	172	7	40,7

Bron: NL-HaNA, 1.05.01.02, NWIC, inv.nrs. 200-207, 566-576, 1146-1153, inventarissen vaste slaven van de WIC en sterftelijsten.

Tabel 1.3 WIC-slaven: seksratio per locatie 1700-1731

jaar	Hato		Piscadera		Rooij Canarij		St. Maria		Lelienberg		Noordkant		Oostpunt/Duivelsklip		Achter het fort										
	vn	m p/v	mn	vn	m p/v	mn	vn	m p/v	mn	vn	m p/v	mn	vn	m p/v	mn	vn	m p/v								
1700	53	25	2,12	76	20	3,8	46	27	1,7	35	24	1,5	36	18	2	39	19	2,05	51	18	2,83	136	24	5,67	
1701	53	25	2,12	76	18	4,22	45	27	1,67	34	24	1,4	33	18	1,8	38	19	2	32	17	1,88	134	23	5,83	
1702	52	24	2,17	75	18	4,17	46	27	1,7	35	23	1,5	32	18	1,8	39	19	2,05	10	4	2,5	131	22	5,95	
1703	52	24	2,17	74	17	4,35	46	27	1,7	35	21	1,7	31	17	1,8	38	19	2	10	4	2,5	132	22	6	
1704																									
1705	47	23	2,04	67	18	3,72	45	26	1,73	35	21	1,7	33	13	2,5	34	14	2,43	7	4	1,75	86	16	5,38	
1706																									
1707																									
1708	42	24	1,75	58	15	3,87	45	22	2,05	31	21	1,5	33	14	2,4	33	14	2,36	10	6	1,67	117	22	5,32	
1709																									
1710																									
1711	47	24	1,96	64	23	2,78	48	27	1,78	41	21	2	32	15	2,1	1	1	1	5	8	0,63	110	20	5,5	
1712	47	24	1,96	67	21	3,19	48	26	1,85	40	21	1,9	31	13	2,4				9	7	1,29	147	20	7,35	
1713																									
1714																									
1715	49	23	2,13	63	34	1,85	45	27	1,67	25	15	1,7	20	11	1,8				9	7	1,29	114	21	5,43	
1716																									
1717																									
1718																									
1719	36	19	1,89																				76	15	5,07
1720	27	18	1,5																				74	13	5,69
1721																									
1722	28	18	1,56																				72	12	6
1723																									
1724																									
1725																									
1726																									
1727																									
1728																									
1729																									
1730																									
1731	23	24	0,96																				52	11	4,73

Bron: NL-HaNA, 1.05.01.02, NWIC inv.nrs. 200-207, 566-576, 1146-1155, inventarissen vaste slaven van de WIC.

Tabel 1.4 Samenstelling slavenhuishoudens WIC-plantages, 1717

	Plantages: Piscaderis	Rooij Canarij	Duijvelsklip	Oostpunt	Tabak Coraal	Leliënberg	Ruiterskw.	St. Maria	Totaal
type huishouding									
man en vrouw	10	4				3		2	19
man, vrouw, 1 kind	2	1						2	5
man, vrouw, 2 kinderen	1	2	1			1		1	6
man, vrouw, 3 kinderen		1						1	2
vrouw, volwassen zoon, 4 kinderen						1			1
grootmoeder, zoon, diens vrouw en kind			1						1
grootouders, dochter en haar 2 kinderen			1						1
vrouw en 1 kind	1			1					2
vrouw en 2 kinderen	2	2				1			5
vrouw en 4 kinderen		1							1
vrouw met 1 kind en jongere zuster						1			1
vrouw met jongere broer en zus						1			1
man met 2 kinderen	1								1
man met 5 kinderen	1								1
totaal aantal huishoudens	18	11	3	1	0	8	0	6	47
vrouw alleen									
man (eenmaal jongen) alleen	15	9	2		4	2	1	5	16
totaal aantal mannen	30	17	5		4	13	1	19	89
totaal aantal vrouwen	17	23	5	1		10		11	67
totaal aantal jongens	10	9	4	1		7		6	37
totaal aantal meisjes	7	5	1			5		4	22
totaal aantal personen	64	54	15	2	4	35	1	40	215

Bron: NL-HaNA, 1.05.01.02, NWIC inv.nr. 206, verkooprekening, 13 september 1717, 475r-480r.

Tabel 1.5 Functies WIC-slaven achter fort Amsterdam, 1700-1731

functie	1700	1704	1708	1710	1712	1715	1718	1720	1722	1729	1731
maalster	20	15	15	14	18	18	12	9	12	6	6
bakker	2	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3
kok negotieslaven		3	3	3	3	2	2	2	2	2	1
scheepskok			1	1	1	1					
kok van de soldaten	5	2	2	2	2	2	2	2	2	2	1
houthaler v.d. soldaten	3	4	4	4	3	3					
klipbrekers (ballast)	4	3	2		6						
ballasthaler	4	4	4	6		5					
beul	2	2	2	2	2	1	2	2	2	1	1
bij bottelier, waag en magazijn	5	5	5	5	5	5	6	5	6	5	5
draaier		1	1	1	1	1	1	1	1	1	
bij de kap. d'armeS	2	3	2	1	1	2	2	2	2	2	1
kuiper	2	2	2	2	3	3	2	3	3	3	3
leerling kuiper				1							
pekstoker		1	1	1	1	1					
kalfater	3	3	2	1		4					
scheepstimmerman					3		2	2	2	2	2
leerling scheepstimmerman				3							
huistimmerman	2	2	3	3	6	6	4	4	2	2	2
leerling huistimmerman				3							
zeilmaker	1	1	1	1	2	2	2	2	2	2	1
leerling zeilmaker				1							
smid	2	2	3	3	4	3	5	4	4	4	4
blaasbalgtrekker				1		1					
bomba	3	3	6	5	1				1	3	1
bomba negotieslaven					2	2	1	1			
bomba vaste slaven						2	1				
(leerling)chirurgijn	3	4	4	4	4	3	2	2	2	1	
matrooS	4	5	3	2	1	3	2	3	3		
metselaar	6	8	8	8	8	7	6	6	5	2	2
kalkmenger						1	2	2	2	1	1
opperman			1	1	1	1					
manden- en makottenmaker	3		1	1	2	2					
visser					1						
'nette braijers'						2					
op de veerkano	3	2	3	2	1	1	1	1	1	1	1
oppasser batterijen							2	1	1		
oppasser trompettersgat/gevangenis	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
oppasser/schoonmaker in de kerk	1	1	1	1	2	2	2	2	1		
oppasser (water)vaten					1	1					
oppasser op nieuwkomers	4	4									
schilder							2	2	1	1	
Schuurster Gouv. kombuiS								1			
sjouwer										9	8
waterhaler met de waterboot	10	11	9		9	11	9	8	8	7	
bedienden hoge WIC-employés zonder vermelding functie / algemeen	59	51	48	43	69	33	14	13	15	8	4
'gepensioneerden'	6	6									
kinderen	5			9	6	4	6	5	6	1	8
Totaal	165	152	141	139	173	139	97	92	90	70	71

Bron: NL-HaNA, 1.05.01.02, NWIC inv.nrs. 200-207, 566-576, 1143-1154, inventarissen vaste slaven van de WIC.

Tabel 1.6. Bevolking van Curaçao, 1789

	Willemstad en fort		Pietermaai en Scharloo		Otrobanda		stad totaal		platteland		totaal	
	aantal	%	aantal	%	aantal	%	Aantal	%	aantal	%	aantal	%
Protestanten ^{a)}	658	13,4	750	27,5	593	15,2	2.001	17,3	468	5,0	2.469	11,8
Joden	860	17,5	83	3,0	80	2,1	1.023	8,9	72	0,8	1.095	5,2
Vrijen	401	8,2	719	26,4	1.497	38,4	2.617	22,7	1097	11,6	3.714	17,7
Slaven	2.773	56,4	1.048	38,4	1.598	41,0	5.419	46,9	7.445	78,8	12.864	61,3
vrije bedienden ^{b)}	223	4,5	126	4,6	134	3,4	483	4,2	363	3,8	846	4,0
Totaal	4.915	100	2.726	100	3.902	100	11.543	100	9.445	100	20.988	100

Bron: NL-HaNA, RdC inv.nr. 120 bijlage 16, Rapport Sontag, 179

a) De door H.Hoetink gebruikte aanduiding 'protestanten' betreft eigenlijk de gehele groep van niet-joodse blanken. De groep bestond behalve uit gereformeerden ook uit lutheranen en een aanzienlijk aantal rooms-katholieken, voornamelijk Fransen.

b) Het is niet duidelijk wat onder deze groep moet worden verstaan, of dit vrije zwarten of gekleurden of blanken waren.

Tabel 1.7 Slavenaanvoer Curaçao: herkomst, geslacht en leeftijd per transport, 1700-1730

Jaar	Schip	Arm.	Herk. ^{a)}	Mn	Vr	Jn	Ms	Zgl	Onb.	Tot.	sterfte	Verk. ^{b)}
1700	<i>Anaboa</i>	92	GK	27	26	7	8	1		70	1	68
1701	<i>Vergulde Vrijheid</i>	93	AN	316	150	143	65	5		681	2	669
	<i>Wapen van Holland</i>	94	SK	244	151	45	13	6	6	465	9	448
	<i>Eva Maria</i>	95	AN	265	136	143	44	8	15	611	99	504
	<i>Quinera</i>	96	SK	231	129	46	10	7	14	437	42	395
	<i>Margaretha Catherina</i>	97	AN	155	95	94	42	6	8	400	32	363
	<i>Vergulde Son</i>	98	SK	180	122	3	10	0	7	322	27	314
1702	<i>Rachel</i>	99	SK	202	109	15	5	2	9	342	42	299
1703	<i>Duijnenburg</i>	100	AN	249	103	110	40	4		506	30	489
1704	<i>Vrintschap</i>	A	GK/SK	195	93	23	10	0		321	10	305
	<i>d'Elmina</i>	B	GK	99	56	3		1		159	1	158
1705	<i>Nwe Beurs v. A'dam</i>	C	AN	342	130	106	34	8		620	21	595
	<i>Hollandia</i>	D	AN	342	112	83	20	4		561	2	561
	<i>Vergulde Son</i>	E	AN	287	121	120	31	0		559	0	558
	<i>Duijnenburg</i>	F	SK	242	118	29	10	0		399	4	395
1706	<i>Quirina</i>	G	GK	203	132	37	9	2		383	2	378
	<i>Beurs v. A'dam</i>	H	AN	339	139	124	23	0		625	75	544
	<i>Wakende Kraan</i>	I	GK	117	58			0		175	7	169
1707	<i>Catherina Christina</i>	K	GK	299	156	47	5	7		514	15	493
	<i>Koning v. Portugaal</i>	L	SK	283	145			2		430	9	419
	<i>De Son</i>	M	SK	268	149			0		417	19	395
1708	<i>Carolus II</i>	N	GK	81	64	22	4	5		176	8	161
	<i>d'Elmina</i>	O	GK	116	48	18		0		182	0	182
	<i>Adrichem</i>	P	SK	276	164	11	11	0		462	24	442
1709	<i>Quirina</i>	Q	SK	287	163	7	7	0		464	9	462
1710	<i>Axim</i>	R	GK	57	24	2		0		83	3	81
	<i>Carolus II</i>	S	SK	299	143	10	6	0		458	3	444
	<i>Honaert</i>	T	SK					0	584	584	6	25
1711	<i>Johanna Machtelt</i>	V	AN					0	594	594	54	137
1712	<i>Adrichem</i>	W	SK	343	175	41	12	0		571	15	533
	<i>St. Clara</i>	X	SK	253	158	29	12	1		453	2	448
1714	<i>St. Marcus</i>	Y	GK	333	136	65	22	0		556	0	556
	<i>Coninginne Hester</i>	Z	GK	208	155	79	24	0		466	23	371
1715	<i>Adrichem</i>	A'	AN	118	137	82	36	0		373	15	358
	<i>Emmenes</i>	B'	SK	222	135	65	37	0		459	21	444
	<i>Sonnestijn</i>	C'	GK	44	16	4	2	2		68	2	65
	<i>Engelenburgh</i>	D'	GK	107	17	9	3	0		136	4	134
1716	<i>Fida</i>	E'	SK	164	64	10	3	1		242	38	238
	<i>De Nieuwe Post</i>	F'	AN/onb	278	96	109	30	0		513	9	448
	<i>Vlissings Welvaren</i>	G'	AN	129	26	30	9	0		194	10	185
	<i>Gelderland</i>	H'	GK	87	39	12	3	4		145	10	131
1718	<i>Emmenes</i>	K'	SK	179	105	101	64	0		449	27	399
	<i>Comp.Welvaren/William & Mary</i>	L'	AN	41	9	12	4	0		66	4	62
1724	<i>Amsterdam</i>	M'	GK	209	60	56	14	4		343	35	288
1726	<i>Delft</i>	N'	AN	131	29	42	15	0		217	0	211
1728	<i>Juffrouw Helena</i>	P'	GK	157	27	9	5	1		199	3	195
	<i>Groot Bentveld</i>	Q'	GK	493	115	51	13	4		676	0	667
1729	<i>Stad en Lande</i>	S'	SK	307	163	78	59	0		607	0	591
	<i>Phoenix</i>	T'	GK	209	55	29	14	2		309	0	303
	totalen			10.013	4.753	2.161	788	87	1.237	19.039	774	17.080

Bron: NL-HaNA, 1.05.01.02, NWIC inv.nrs. 200-207, 566-576, 1143-1154, separatielijsten en verkooplijsten. H.J. den Heijer, Goud, Ivoor en Slaven. Scheepvaart en handel van de Tweede Westindische Compagnie op Afrika, 1674-1740, Zutphen: Walburgpers 1997.

a) GK = Goudkust; SK = Slavenkust; AN = Angola.

b) Het verschil tussen het total aantal levend aangekomen slaven en het aantal verkochte slaven is deels te verklaren uit sterfte en deels uit het ontbreken van gegevens over de verkoop, met name van de schepen *Honaert* en *Johanna Machtelt*, aangekomen in respectievelijk 1710 en 1711.

Tabel 1.8 Totalen slavenaanvoer op Curaçao naar herkomst, 1700-1730

Regio in Afrika*)	mannen	vrouwen	jongens	meisjes	zuigelingen	onbekend	totaal	%
Angola	2.714	1.187	1.089	363	35	617	6.007	31,55%
Angola + onbekend	278	96	109	30	0	0	513	2,69%
Goudkust	2.846	1.184	450	126	33	0	4.640	24,37%
Slavenkust	3.980	2.193	490	259	19	620	7.561	39,71%
Goud- +Slavenkust	195	93	23	10	0	0	321	1,69%
Totalen	10.013	4.753	2.161	788	87	1.237	19.039	100,00%

Bronnen: Nationaal Archief, 1.05.01.02, NWIC inv.nrs. 200-207, 566-576, 1143-1154. H.J. den Heijer, Goud, Ivoor en Slaven. Scheepvaart en handel van de Tweede Westindische Compagnie op Afrika, 1674-1740, Zutphen: Walburgers 1997.

*) zie ook kaart pagina nr. 3.

Tabel 1.9 Geregistreeerde slavenverkopten en export per jaar, 1700-1730

jaar	totaal verkochte slaven	geregistreeerde export van slaven
1700	68	322
1701	2.263	Geen gegevens
1702	624	Geen gegevens
1703	386	Geen gegevens
1704	663	202
1705	2115	1.072
1706	990	316
1707	945	126
1708	992	320
1709	718	526
1710	338	118
1711	182	217
1712	1.127	573
1713	16	Geen gegevens
1714	855	Geen gegevens
1715	735	Geen gegevens
1716	744	Geen gegevens
1717	551	197*)
1718	365	302
1719	33	78
1720	86	59
1721	23	31
1722	1	119
1723		29
1724	231	122
1725	57	35
1726		Geen gegevens
1727	211	37
1728	862	57
1729	899	49
1730		15
totaal	17.080	4.922

Bron, Nationaal Archief, toegang 1.05.01.02, inv.nrs. 200-207, 566-576, 1143-1154, recognitielijsten; kassarekeningen.

*) Deze 197 slaven werden door de WIC zelf geëxporteerd naar Berbice en komen niet voor in de recognitielijsten.

Tabel 1.10 Exporteurs en aantallen aangekochte en geëxporteerde slaven, 1700-1730

naam exporteur ^{*)}	exportperiode	aantal geëxporteerde	geregistreerde aankopen
Adams(z), David	1718	12	6
Bambergen, L. van	1705	128	208
Boijnot, Jan	1704; 1705; 1708	61	2
Brandon & Bundes	1704; 1705	179	69
Calwaart, Jacob	1706	35	1
Chab(b)ert	1708	12	3
Chourio, Jean (& Comp)	1708, 1712	565	1.593
Coets, Claas J.	1724	24	0
Courtin (Coutijn), E.	1712	45	0
Collen, Jeremias van	1706	10	83
Crasto, Mord. en wed. Mord. De Crasto	1705; 1709, 1710, 1711, 1719, 1728	114	305
Currie, Alexander	1718, 1722	87	156
Derideau, Pieter	1704; 1705; 1706	309	184
Dias, David Lopes	1709; 1711; 1712; 1718; 1719; 1722; 1723	48	70
Duarij, Ambrosio	1711	20	0
Ellis, Jan	1709; 1722; 1725; 1728	33	6
Exteen, Mathijs	1712; 1718; 1723	46	6
Fende	1709	15	0
Ferro & Neijra	1710; 1723; 1728; 1729	60	238
Foes, Marco	1708	38	0
Fresneau, A	1708	28	23
Gabelaan, Jan	1704	36	0
Gaultier, Nicolas	1705; 1707; 1708	256	234
Gilbert, Elie	1706; 1720; 1722	40	2
Gomes, Samuel	1718	10	7
Grant, Richmond	1711	10	0
Guttieres, Alonz	1709	55	0
Harris, Richard	1718, 1719	18	38
Henriques, Philipppo	1704, 1709; 1710; 1711	110	610
Hill, Samuel	1718	10	0
Joel, R.	1725	10	0
Legander, Jan (Jean)	1718	15	7
Lavocat	1708	25	6
Lisle, De	1706	18	18
Levij, Gabriel	1710; 1711; 1712	69	125
Lixraven, Gabriel	1718, 1727	10	0
Mackeleij(ne), Nathaniel	1705; 1705	20	0
Martino (Martineau)	1721; 1722	20	1
Mooijaard, Jan (& Brandeau & Bundes)	1705; 1706	312	214
Moor, W.	1718	93	0
Moreno, Daniel	1709	10	10
Moriartij, J.	1724	35	0
Neau, Aubin	1705	28	127
Penso, Isaac & Moses	1728	17	64
Pietersze, Jan	1718; 1724	37	1
Porter, Thomas	1724	24	0
Schuurman & Mooijaard (& Comp)	1709	20	54
Sende, Vidal	1712	78	50
Senior, David (& Zonen)	1709; 1710; 1720; 1728; 1729; 1730	27	63
Sisson	1712	14	10
Vos, Jan	1718, 1727, 1730	18	1
Westen, (Juan) Carlos & Jacob (Jacomo) v.d.	1704; 1705; 1706; 1708; 1712	359	300
WIC	1717	197	197
totaal		3.870	5.092

Bron, Nationaal Archief, toegang 1.05.01.02, inv.nrs. 200-207, 566-576, 1143-1154, recognitielijsten; Bron: Nationaal Archief, 1.05.01.02, NWIC, inv.nrs. 200-207, 566-576, 1143-1154, separatielijsten en verkoopljsten.

*) export van 10 slaven of meer.

Tabel 1.11 Slavenaanvoer Curaçao na 1730

jaar	Schip	Firma ^{a)}	Herkomst Afrika	Aantal slaven
1732	<i>Werkendam</i>	Bastiaan Wiggers	Goudkust	150
	<i>Burghgraaff</i> ^{b)}	onbekend	onbekend	14
	<i>Vergulde Vrijhijt</i> ^{c)}	onbekend	onbekend	280 ^{e)}
1733	<i>Hof van Zeeland</i>	MCC	Angola	268
	<i>Jonge Adriaan</i>	MCC	onbekend	210
1734	<i>Hoogland</i>	Jacob Guépin	onbekend	205
1735	<i>Steenhuijsen</i> ^{d)}	WIC	Guinee	662
1740	<i>Hoop</i>	onbekend	Guinee	220
1742	<i>Duijnvliet</i>	WIC	onbekend	326
1743	<i>Catharina Gallei</i>	onbekend	Guinee	323
1744	<i>Willem Alexander</i>	onbekend	Angola	300
1745	<i>Watervliet</i>	onbekend	Guinee	500
1748	<i>Anna Gallei</i>	onbekend	onbekend	250
	<i>Maria Gallei</i>	WIC	Guinee	297
	<i>Catharina Gallei</i> ^{e)}	WIC	Goudkust	312
1749	<i>Princesse Carolina</i>	WIC	onbekend	462
	<i>Ouderkerk</i>	WIC	Guinee	383
	<i>Graaf van Buuren</i>	WIC	onbekend	353
1750	<i>Margaretha en Christina</i>	onbekend	Goudkust	367
	<i>Wulpenburgh</i>	Jacobus en Pieter Tobiassen Wulphert en Jan Wulphert	Angola	300
1751	<i>Prinses Carolina</i>	onbekend	Goudkust	347
	<i>Graaf van Buuren</i>	WIC	Goudkust	312
1755	<i>Vriendschap</i>	onbekend	Guinee	300
1756	<i>Prins Willem V</i>	MCC	Angola	343
1758	<i>Willem en Carolina</i>	Coopstad & Rochussen	Angola	99
1759	<i>Vrouw Johanna Cores</i>	MCC	Angola	368
	<i>Ouderkerk</i>	Onbekend (WIC?)	Guinee	37
	<i>Middelburgs Welvaren</i>	MCC	Angola	418
1761	<i>Willem & Carolina</i> ^{f)}	Coopstad & Rochussen	Angola	280 ^{e)}
	<i>Vrouw Johanna Cores</i>	MCC	Angola	300
1762	<i>Middelburgs Welvaren</i>	MCC	Angola	252
1763	<i>Meermin</i>	Boursse de Superville & Smith	Angola	390
	<i>Middelburgs Welvaren</i>	MCC	Angola	405
	<i>Nieuwe Hoop</i>	MCC	Guinee	280 ^{e)}
1764	scheepsnaam onbekend	onbekend	Goudkust	92
	<i>Nieuwe Hoop</i>	MCC	Angola	280 ^{e)}
1765	<i>Africa</i>	Wed. A. Hamilton; Meyers		225
	<i>Philadelphia</i>	MCC	Angola	251
1767	<i>Jonge Matheïs & Catherina</i>	onbekend	Goudkust	356
	<i>Geertruida en Christina</i>	MCC	Guinee	248
1773	<i>Jonge Ruijter</i>	Adriaan Kroeff	Angola	270
1774	<i>Sara Suzanna Maria</i>	Snouck Hurgronje & Louyssen	Angola	300
	<i>Twee Gezusters</i>	Jan, Jacob en Johannes de Zitter	Ivoorkust, Goudkust en Benin	233
	<i>Waakzaamheid</i>	Moyse; Jan van der Woordt	Angola	200
	<i>Jonge Ruijter</i>	Adriaan Kroeff	Guinee	238
1777	<i>Jonge Ruijter</i>	Adriaan Kroeff	onbekend	280 ^{e)}
1792	<i>Elizabeth</i> ^{h)}	onbekend	onbekend	98
Totaal				13.383

- a) MCC = Middelburgsche Commercie Compagnie.
- b) op 14 na alle slaven onderweg verloren.
- c) aankomst gemeld in september 1732 en onbekend aantal slaven geland in de baai van St. Kruis.
- d) oorspronkelijk bestemd voor Suriname.
- e) Met averij uitgeweken naar Jamaica; slaven daar opgehaald.
- f) gestrand bij Las Roques; 96 slaven verdronken.
- g) schattingen op grond van gemiddelden.
- h) afkomstig uit Hollands koopvaardijchip dat was gestrand. Bronnen: Nationaal Archief, 1.05.01.02, NWIC, inv.nrs. 200-211, 580-613, 1146-1176; OAC inv.nr. 233; Zeeuws Archief, MCC, toegang 20, 56.1-56.2; Johannes Menne Postma, *The Dutch in the Atlantic Slave Trade, 1600-1815*. Cambridge: Cambridge University Press 1990, 308-348, appendix 1 en 2; <http://www.slavevoyages.org/tast/database/search.faces>.

Tabel 1.12 Cumulatieve totalen slavenaanvoer Curaçao, 17de en 18de eeuw

periode	omschrijving	aantal slaven
1658-1662	monopolie Eerste WIC; <i>pre-asiento</i>	1.089
1662-1674	monopolie Eerste WIC; <i>asiento</i>	21.563
1674-1730	monopolie Tweede WIC; <i>asiento</i> en <i>post-asiento</i>	66.450
1730-1800	Periode van vrijhandel (deels ook aanvoer door WIC)	13.525
	totaal	102.627

Bronnen: Nationaal Archief, 1.05.01.02, NWIC, inv.nrs. 200-211, 580-613, 1146-1176; Zeeuws Archief, MCC, toegang 20, 56.1-56.2; Johannes Menne Postma, *The Dutch in the Atlantic Slave Trade, 1600-1815*. Cambridge: Cambridge University Press 1990; Johannes Postma, 'A reassessment of the Dutch Atlantic slave trade', in Johannes Postma en Victor Enthoven (red.), *Riches from Atlantic commerce. Dutch transatlantic trade and shipping, 1585-1817*, Leiden en Boston: Brill 2003, 134, tabellen 5.5 en 5.6; <http://www.slavevoyages.org/tast/database/search.faces>.

Bijlagen bij hoofdstuk 2

Tabel 2.1 Vrijbrieven naar hoofdvorm van manumissie 1722-1800

periode	Vrijgeving		Vrijkoop		Pro forma vrijbrieven		Onbekend		Totaal aantal bewaard gebleven vrijbrieven
	aantal	%	aantal	%	aantal	%	aantal	%	
Tot 1741^{a)}	26	32%	56	68%	-		-		82
1741-1750	87	20%	225	51%	77	17%	55 ^{b)}	12%	444
1751-1760^{c)}	96	25%	215	57%	69 ^{d)}	18%	-		380
1761-1770^{e)}	88	36%	144	59%	11	5%	-		243
1771-1780^{f)}	221	39%	341	60%	7	1%			569
1781-1790	174	36%	309	64%	-		1	0%	484
1791-1800	262	45%	322	55%	-		1	0%	585
Totalen	954	34%	1.612	58%	164	6%	57	2%	2.787

Bron: T. van der Lee, *Curaçaose vrijbrieven. 1722-1863; met indices op namen van vrijgelatenen en hun voormalige eigenaren* (Den Haag 1998).

a) Alleen de jaren 1722, 1723, 1737 en 1738; b) voornamelijk vrijbrieven uit 1746; van dat jaar is alleen een tafel met globale informatie overgeleverd; c) de jaren 1758 t/m 1760 zijn incompleet; d) een vrijbrief van 5 mei 1753 was bestemd voor twee slaven, Pieter Watervliet en Juan Domingo, maar is hier als 1 vrijbrief geteld; e) 1763 ontbreekt; f) de jaren 1784 en 1788 ontbreken.

Tabel 2.2 Aantallen gemanumitteerde mannen, vrouwen en kinderen 1722-1800

Periode	mannen ^{a)}		vrouwen		kinderen		onbekend	totaal
	aantal	%	aantal	%	aantal	%		
1722-1741^{b)}	19	19,6%	33	34,0%	45	46,4%		97
1741-1750	90	20,2%	158	35,5%	196	44,0%	1	445
1751-1760^{c)}	70	17,3%	141	34,9%	193	47,8%		404
1761-1770^{d)}	36	11,8%	112	36,6%	158	51,6%		306
1771-1780^{e)}	79	11,1%	281	39,5%	352	49,4%		712
1781-1790	72	11,8%	256	42,0%	281	46,1%		609
1791-1800	93	12,6%	285	38,7%	359	48,7%		737
Totalen	459	13,9%	1.266	38,2%	1.584	47,9%		3.310

Bron: T. van der Lee, *Curaçaose vrijbrieven. 1722-1863; met indices op namen van vrijgelatenen en hun voormalige eigenaren* (Den Haag 1998).

a) Pro forma manumissies van 152 mannen, 12 jongens en 1 vrouw zijn hierbij niet meegeteld. Zie hiervoor de tabellen 1.3a-1.3c.
b) alleen de jaren 1722, 1723, 1737 en 1738.
c) de jaren 1758 t/m 1760 zijn incompleet.
d) 1763 ontbreekt.
e) de jaren 1784 en 1788 ontbreken.

Tabel 2.3a Pro forma manumissies 1741-1776: vrijgeving en 'vrijkoop'

periode	Aantal zonder betaling	Aantal met betaling	Gemiddeld bedrag
1741-1750	44	33	316
1751-1760	25*)	45	258
1761-1770	2	9	207
1771-1776	4	3	217
Totalen	75	90	

Bron: T. van der Lee, *Curaçaose vrijbrieven. 1722-1863; met indices op namen van vrijgelatenen en hun voormalige eigenaren* (Den Haag 1998).

*) een vrijbrief van 5 mei 1753 was bestemd voor twee slaven, Pieter Watervliet en Juan Domingo, en is daarom als twee manumissies geteld.

Tabel 2.3b Pro forma manumissies 1741-1776: mannen en jongens naar etniciteit

periode	mannen		jongens ^{*)}		totaal
	zwart	gekleurd	zwart	gekleurd	
1741-1750	66	6	1	3	76
1751-1760	58	8	2	1	69
1761-1770	8	1	1	1	11
1771-1776	4	1	0	2	7
totaal	136	16	4	7	163

Bron: T. van der Lee, *Curaçaose vrijbrieven. 1722-1863; met indices op namen van vrijgelatenen en hun voormalige eigenaren* (Den Haag 1998).

*) Twee pro forma manumissies, namelijk van een van een vrouw en een van een jongen van acht dagen oud zijn niet meegeteld, omdat aangenomen mag worden dat zij geen zeelieden waren.

Tabel 2.3c Pro forma manumissies 1741-1776: manumittenten naar etniciteit en geslacht

periode	joden		blanke christenen		vrije zwarten en gekleurden		
	mannen	vrouwen	mannen	vrouwen	mannen	vrouwen	totaal ^{a)}
1741-1750	21	8	24	21	2	1	77
1751-1760	8	1	42	17	1	0	69
1761-1770	1	1	7	2	0	0	11
1771-1776	3	1	1	1	0	0	6
totaal^{b)}	33	11	74	41	3	1	163

Bron: T. van der Lee, *Curaçaose vrijbrieven. 1722-1863; met indices op namen van vrijgelatenen en hun voormalige eigenaren* (Den Haag 1998).

a) Twee pro forma manumissies, namelijk van een van een vrouw en een van een jongen van acht dagen oud zijn niet meegeteld, omdat aangenomen mag worden dat zij geen zeelieden waren.

b) Er is in een aantal gevallen sprake van dezelfde manumittent die meerdere slaven pro forma manumitteerde.

Tabel 2.4a Zelfvrijkoop of vrijkoop zonder vermelding derde partij, 1722-1800

periode	mannen		Vrouwen		Vrouwen samen met kinderen				Kinderen alleen				totaal
					vrouwen		kinderen		jongens		meisjes		
	aantal	%	aantal	%	aantal	%	aantal	%	aantal	%	aantal	%	
Tot 1741 ^{a)}	11 ^{f)}	22,0%	15 ^{**)}	30,0%	5	10,0%	8	16,0%	5	10,0%	6	12,0%	50
1741-1750 ^{b)}	38	19,2%	67	33,8%	17	8,6%	31	15,7%	20	10,1%	25	12,6%	198
1751-1760 ^{c)}	44 ^{d)}	21,7%	64	31,5%	18 ^{d)}	8,9%	43 ^{d)}	21,2%	20	9,9%	14	6,9%	203
1761-1770 ^{d)}	21	17,8%	40	33,9%	12	10,2%	21	17,8%	13	11,0%	11	9,3%	118
1771-1780	37	14,1%	98	37,4%	33	12,6%	50	19,1%	16	6,1%	28	10,7%	262
1781-1790 ^{e)}	27	10,5%	103	39,9%	43	16,7%	63	24,4%	8	3,1%	14	5,4%	258
1791-1800	46	17,0%	84	31,1%	34	12,6%	59	21,9%	17	6,3%	30	11,1%	270
Totalen	224	16,5%	471	34,7%	162	11,9%	275	20,2%	99	7,3%	128	9,4%	1.359

Bron: T. van der Lee, *Curaçaose vrijbrieven. 1722-1863; met indices op namen van vrijgelatenen en hun voormalige eigenaren* (Den Haag 1998).

a) alleen de jaren 1722, 1723, 1737 en 1738.

b) uit het jaar 1746 is alleen een tafel met globale informatie overgeleverd.

c) de jaren 1758 t/m 1760 zijn incompleet.

d) 1763 ontbreekt.

e) de jaren 1784 en 1788 ontbreken.

f) 1 man samen met een vrouw.

g) 1 man samen met een vrouw en haar vier kinderen.

Tabel 2.4b. Vrijkoop door een derde partij 1722-1800

periode	mannen		Vrouwen alleen		Vrouwen samen met kinderen				Kinderen alleen				totaal
					vrouwen		kinderen		jongens		meisjes		
	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%	
Tot 1741 ^{a)}	0	0,0%	2	11,8%	1	5,9%	1	5,9%	6	35,3%	7	41,2%	17
1741-1750 ^{b)}	10	16,1%	10	16,1%	3	4,8%	3	4,8%	25	40,3%	11	17,7%	62
1751-1760 ^{c)}	3	4,8%	5	8,1%	3	4,8%	3	4,8%	16	25,8%	32	51,6%	62
1761-1770 ^{d)}	5	8,2%	7	11,5%	7	11,5%	10	16,4%	18	29,5%	14	23,0%	61
1771-1780	6	3,8%	22	13,9%	11	7,0%	20	12,7%	42	26,6%	57	36,1%	158
1781-1790 ^{e)}	12	9,4%	24	18,8%	7	5,5%	13	10,2%	26	20,3%	46	35,9%	128
1791-1800	3	2,5%	29	24,2%	5	4,2%	6	5,0%	38	31,7%	39	32,5%	120
Totalen	39	6,4%	99	16,3%	37	6,1%	56	9,2%	171	28,1%	206	33,9%	608

Bron: T. van der Lee, *Curaçaose vrijbrieven. 1722-1863; met indices op namen van vrijgelatenen en hun voormalige eigenaren* (Den Haag 1998).

a) alleen de jaren 1722, 1723, 1737 en 1738.

b) uit het jaar 1746 is alleen een tafel met globale informatie overgeleverd.

c) de jaren 1758 t/m 1760 zijn incompleet.

d) 1763 ontbreekt.

e) de jaren 1784 en 1788 ontbreken.

Tabel 2.4c *Vrijgegeven slaven 1722-1800*

periode	mannen		Vrouwen alleen		Vrouwen samen met kinderen				Kinderen alleen				totaal
					vrouwen		kinderen		jongens		meisjes		
	aantal	%	aantal	%	aantal	%	aantal	%	aantal	%	aantal	%	
Tot 1741^{a)}	8	25,8%	9	29,0%	2	6,5%	5	16,1%	5	16,1%	2	6,5%	31
1741-1750^{b)}	22	19,1%	27	23,5%	10	8,7%	21	18,3%	17	14,8%	18	15,7%	115
1751-1760^{c)}	23	17,2%	35	26,1%	15	11,2%	29	21,6%	20	14,9%	12	9,0%	134
1761-1770^{d)}	10	8,1%	34	27,6%	12	9,8%	30	24,4%	21	17,1%	16	13,0%	123
1771-1780	31	10,8%	84	29,2%	34	11,8%	65	22,6%	40	13,9%	34	11,8%	288
1781-1790^{e)}	32	15,2%	60	28,6%	17	8,1%	32	15,2%	31	14,8%	38	18,1%	210
1791-1800	44	12,7%	102	29,4%	32	9,2%	77	22,2%	38	11,0%	54	15,6%	347
Totalen	170	13,6%	351	28,1%	122	9,8%	259	20,8%	172	13,8%	174	13,9%	1.248

Bron: T. van der Lee, *Curaçose vrijbrieven. 1722-1863; met indices op namen van vrijgelatenen en hun voormalige eigenaren* (Den Haag 1998).

- a) alleen de jaren 1722, 1723, 1737 en 1738.
- b) uit het jaar 1746 is alleen een tafel met globale informatie overgeleverd.
- c) de jaren 1758 t/m 1760 zijn incompleet.
- d) 1763 ontbreekt.
- e) de jaren 1784 en 1788 ontbreken.

Tabel 2.5a. *Blanken, vrijen en slaven als derde partij bij vrijkoop, 1722-1800*

periode	blanken		mogelijk vrije gekleurden				Vrije zwarten en gekleurden				slaven		Totaal	
	totaal		mannen		vrouwen		totaal		mannen		vrouwen			totaal
	aantal	%	aantal	%	aantal	%	aantal	%	aantal	%	aantal	%		
Tot 1741^{a)}	4	25,0%	1	6,3%	7	1	8	50,0%	2	1	3	18,8%	16	
1741-1750^{b)}	10	24,1%	6	12,1%	15	7	22	37,9%	5	10	15	25,9%	58	
1751-1760^{c)}	9	16,1%	2	5,4%	12	5	17	30,4%	6	21	27	48,2%	56	
1761-1770^{d)}	12	27,7%	6	12,8%	5	4	9	19,1%	3	16	19	40,4%	47	
1771-1780	27	22,5%	15	13,2%	17	18	35	27,1%	6	42	48	37,2%	129	
1781-1790^{e)}	22	21,1%	9	11,4%	20	10	30	26,3%	11	36	47	41,2%	114	
1791-1800	29	28,8%	23	27,9%	11	15	26	23,4%	7	15	22	19,8%	111	
Totalen	113	23,5%	62	14,7%	87	60	147	27,7%	40	141	181	34,1%	531	

Bron: T. van der Lee, *Curaçaose vrijbrieven. 1722-1863; met indices op namen van vrijgelatenen en hun voormalige eigenaren* (Den Haag 1998).

a) alleen de jaren 1722, 1723, 1737 en 1738.

b) uit het jaar 1746 is alleen een tafel met globale informatie overgeleverd.

c) de jaren 1758 t/m 1760 zijn incompleet.

d) 1763 ontbreekt.

e) de jaren 1784 en 1788 ontbreken.

Tabel 2.5b Gemanummerden naar geslacht en leeftijd bij vrijkoop door derde partij. 1722-1800

Periode	Door blanken betaald			Etniciteit vrijkopende partij niet duidelijk (blank of gekleurd)			Door vrije zwarten of gekleurden betaald			Door slaven betaald			totaal
	mn	vr	%	mn	vr	%	mn	vr	%	mn	vr	%	
Tot 1741 ^{a)}	1	2	4	1	1	6,3%	3	5	8	1	1	3	16
1741-1750 ^{b)}	5	3	14	4	2	11,9%	6	8	22	1	9	16	59
1751-1760 ^{c)}	1	4	9	2	1	5,3%	2	1	17	8	20	28	57
1761-1770 ^{d)}	2	5	13	1	2	11,5%	1	3	11	5	9	22	52
1771-1780	2	12	30	5	6	12,7%	2	7	35	2	14	52	134
1781-1790 ^{e)}	4	4	23	4	2	11,0%	5	12	30	1	10	52	118
1791-1800	2	13	32	12	7	27,0%	1	7	26	2	9	26	115
Totale	16	42	125	3	28	14,2%	14	36	149	6	28	99	551

Bron: T. van der Lee, *Curaçaose vrijbrieven. 1722-1863; met indices op namen van vrijgelatenen en hun voormalige eigenaren* (Den Haag 1998).

- a) alleen de jaren 1722, 1723, 1737 en 1738.
- b) uit het jaar 1746 is alleen een tafel met globale informatie overgeleverd.
- c) de jaren 1758 t/m 1760 zijn incompleet.
- d) 1763 ontbreekt.
- e) de jaren 1784 en 1788 ontbreken.

Tabel 2.5c *Familieband met vrijkopen partij, 1722-1800*

periode	moeder	vader	grootmoeder	grootvader	zuster/broer	dochter/zoon	oom/tante	totaal
Tot 1741^{a)}	1	2						3
1741-1750^{b)}	5	1		1				7
1751-1760^{c)}	17	4	1					22
1761-1770^{d)}	11	1						12
1771-1780	39	1	4		1	1	1	47
1781-1790^{e)}	33	1				1		35
1791-1800	15		3			1	1	20
Totalen	121	10	8			3	2	146

Bron: T. van der Lee, *Curaçose vrijbrieven. 1722-1863; met indices op namen van vrijgelatenen en hun voormalige eigenaren* (Den Haag 1998).

a) alleen de jaren 1722, 1723, 1737 en 1738.

b) uit het jaar 1746 is alleen een tafel met globale informatie overgeleverd.

c) de jaren 1758 t/m 1760 zijn incompleet.

d) 1763 ontbreekt.

e) de jaren 1784 en 1788 ontbreken.

Tabel 2.6 *Etniciteit en geslacht manumittenten; gemanumitteerden naar type manumissie 1737-1800*

Manumittenten naar etniciteit en geslacht	Aantal manumittenten	Aantal vrijgegeven slaven			Aantal vrijgekochte slaven ^{a)}			onbekend			Totaal per etniciteit en geslacht	Totaal per etnische groep			
		m	v	k	tot	m	v	k	tot	m	v	k	tot		
blanke christenen	mannen	502	72	206	228	506	114	262	337	713	5	5	15	1.234	2.064
	vrouwen	340	52	117	140	309 ^{b)}	65	193	240	501	10	7	20	830	
joden	mannen	237	14	53	69	136	47	161	217	425	5	3	2	10	788
	vrouwen	113	10	18	42	70 ^{c)}	10	58	76	144	3	3	3	217	
niet-blanken	mannen	49	3	25	35	63	4	17	13	34	1	1	1	100	269
	vrouwen	92	9	33	63	105 ^{d)}	8	26	28	62	2	2	2	169	
onbekend/vrijen?	mannen	46	6	15	35	56	5	21	18	44			1	1	171
	vrouwen	44	2	12	14	28	3	16	22	41	3	1	1	70	
Totaal		1.423	168	479	626	1.273	256	754	951	1.964	21	22	12	55	3.292

Bron: T. van der Lee, *Curaçaose vrijbrieven. 1722-1863; met indices op namen van vrijgelatenen en hun voormalige eigenaren* (Den Haag 1998).

a) met inbegrip van vervanging of ruil voor een andere slaaf.

b) Inclusief 4 gevallen die gedeeltelijk vrijgeving en gedeeltelijk vrijkoop betroffen en 3 waarbij sprake was van substitutie van de gemanumiteerde voor een andere slaaf.

c) inclusief 11 vrijgevingen die later zijn ingetrokken.

d) Inclusief 1 vrijgeving die later is ingetrokken.

Tabel 2.7 Manumissie na de dood van de meester, 1737-1800

periode	totaal gemanumitteerden	Totaal postuum gemanumitteerd		waarvan bij testamentaire dispositie			waarvan dienen tot dood meester			waarvan postuum afgewikkeld			
		aantal	%	vrijgeving	vrijkoop	totaal	vrijgeving	vrijkoop	totaal	vrijgeving	vrijkoop	onbekend	totaal
Tot 1741 ^{a)}	97	8	8,3	0	0	0	4	0	4	3	1	0	4
1741- 1750 ^{b)}	445	62	13,9	13	3	16	34	4	38	1	6	1	8
1751- 1760 ^{c)}	404	99	24,5	33	17	50	21	19	40	4	5	0	9
1761- 1770 ^{d)}	306	71	23,2	22	3	25	26	18	44	0	2	0	2
1771- 1780	712	174	24,4	26	9	35	77	30	107	1	31	0	32
1781- 1790 ^{e)}	609	168	27,6	52	15	67	48	15	63	8	30	0	38
1791- 1800	737	114	15,5	70	7	77	4	2	6	17	14	0	31
totaal	3310	696	21	216	54	270	214	88	302	34	89	1	124

Bron: T. van der Lee, *Curaçaose vrijbrieven. 1722-1863; met indices op namen van vrijgelatenen en hun voormalige eigenaren* (Den Haag 1998).

- a) alleen de jaren 1722, 1723, 1737 en 1738.
- b) uit het jaar 1746 is alleen een tafel met globale informatie overgeleverd.
- c) de jaren 1758 t/m 1760 zijn incompleet.
- d) 1763 ontbreekt.
- e) de jaren 1784 en 1788 ontbreken.

Tabel 2.8a Manumissie mannen naar etniciteit, 1737-1800

periode	zwart	Sambo ^{c)}	Mulat ^{c)}	Mesties ^{c)}	Casties ^{c)}	onbekend	totaal
1737-1740 ^{a)}	10	0	2	0	0	0	12
1741-1745	24	0	10	3	0	0	37
1746-1750	41	1	12	0	0	0	54
1751-1755	28	0	4	0	0	0	32
1756-1760 ^{b)}	30	0	7	1	0	0	38
1761-1765	10	0	3	1	0	0	14
1766-1770	15	0	7	0	0	0	22
1771-1775	21	0	9	1	0	0	31
1776-1780	31	0	9	2	1	0	43
1781-1785	30	4	8	3	1	0	46
1786-1790	23	1	3	0	0	0	27
1791-1795	13	1	13	0	0	1	28
1796-1800	40	6	17	1	0	1	65
totalen	316	13	104	12	2	2	449

Bron: T. van der Lee, *Curaçaose vrijbrieven. 1722-1863; met indices op namen van vrijgelatenen en hun voormalige eigenaren* (Den Haag 1998).

a) periode van 4 jaar.

b) onvolledige gegevens.

c) een sambo is een kind van een zwarte en een mulat; een mulat is een kind van een blanke en een zwarte; een mesties is een kind van den blanke en mulat; een casties is een kind van een blanke en een mesties.

Tabel 2.8b Manumissie mannen: vrijkoop en vrijgeving, 1737-1800

periode	vrijkoop	vrijgeving	onbekend	totaal
1737-1740 ^{a)}	8	4	0	12
1741-1745	24	13	0	37
1746-1750	24	9	21	54
1751-1755	23	9	0	32
1756-1760	21	18	0	39
1761-1765 ^{b)}	11	2	0	13
1766-1770	14	8	0	22
1771-1775	15	16	0	31
1776-1780	28	15	0	43
1781-1785	24	22	0	46
1786-1790	16	11	0	27
1791-1795	17	11	0	28
1796-1800	32	33	0	65
totalen	257	171	21	449

Bron: T. van der Lee, *Curaçaose vrijbrieven. 1722-1863; met indices op namen van vrijgelatenen en hun voormalige eigenaren* (Den Haag 1998).

a) periode van 4 jaar.

b) onvolledige gegevens.

Tabel 2.8c Manumissie zwarte mannen: vrijkoop en vrijgeving, 1737-1800

periode	vrijkoop	vrijgeving	onbekend	totaal
1737-1740 ^{a)}	7	3	0	10
1741-1745	18	6	0	24
1746-1750	21	5	15	41
1751-1755	20	8	0	28
1756-1760	18	12	0	30
1761-1765 ^{b)}	8	2	0	10
1766-1770	8	7	0	15
1771-1775	11	10	0	21
1776-1780	20	11	0	31
1781-1785	15	15	0	30
1786-1790	13	10	0	23
1791-1795	7	6	0	13
1796-1800	17	23	0	40
totalen	183	118	15	316

Bron: T. van der Lee, *Curaçaose vrijbrieven. 1722-1863; met indices op namen van vrijgelatenen en hun voormalige eigenaren* (Den Haag 1998).

a) periode van 4 jaar.

b) onvolledige gegevens.

Tabel 2.8d Manumissie gekleurde mannen^{c)}: vrijkoop en vrijgeving, 1737-1800

periode	vrijkoop	vrijgeving	onbekend	totaal
1737-1740 ^{a)}	1	1	0	2
1741-1745	6	7	0	13
1746-1750	2	5	6	13
1751-1755	3	1	0	4
1756-1760	6	2	0	8
1761-1765 ^{b)}	4	0	0	4
1766-1770	6	1	0	7
1771-1775	4	6	0	10
1776-1780	8	4	0	12
1781-1785	10	6	0	16
1786-1790	3	1	0	4
1791-1795	10	4	0	14
1796-1800	15	9	0	24
Totaal	78	47	6	131

Bron: T. van der Lee, *Curaçaose vrijbrieven. 1722-1863; met indices op namen van vrijgelatenen en hun voormalige eigenaren* (Den Haag 1998).

a) periode van 4 jaar.

b) onvolledige gegevens.

c) mulatten, sambo's, mustiezen, castiezen.

Tabel 2.9a Manumissie vrouwen naar etniciteit, 1722-1800

periode	zwart	Sambo ^{c)}	Mulat ^{c)}	Mesties ^{c)}	Casties ^{c)}	onbekend	totaal
1737-1740 ^{a)}	21	0	4	0	0	2	27
1741-1745	56	2	15	1	0	2	76
1746-1750	61	1	19	0	0	1	82
1751-1755	52	0	10	0	0	0	62
1756-1760	65	2	11	1	0	0	79
1761-1765 ^{b)}	29	2	9	3	0	2	45
1766-1770	50	0	17	0	0	0	67
1771-1775	72	6	42	3	0	0	123
1776-1780	105	8	41	6	0	1	161
1781-1785	122	6	38	1	0	5	172
1786-1790	60	4	18	2	0	0	84
1791-1795	92	4	25	5	0	1	127
1796-1800	106	6	33	9	1	3	158
totalen	891	41	282	31	1	17	1263

Bron: T. van der Lee, *Curaçaose vrijbrieven. 1722-1863; met indices op namen van vrijgelatenen en hun voormalige eigenaren* (Den Haag 1998).

a) periode van 4 jaar.

b) onvolledige gegevens.

c) een sambo is een kind van een zwarte en een mulat; een mulat is een kind van een blanke en een zwarte; een mesties is een kind van den blanke en mulat; een casties is een kind van een blanke en een mesties.

Tabel 2.9b Manumissie vrouwen: vrijkoop en vrijgeving, 1737-1800

periode	vrijkoop	vrijgeving	onbekend	totaal
1737-1740 ^{a)}	18	9	0	27
1741-1745	48	28	0	76
1746-1750	50	9	23	82
1751-1755	39	23	0	62
1756-1760	52	27	0	79
1761-1765 ^{b)}	24	21	0	45
1766-1770	42	25	0	67
1771-1775	71	52	0	123
1776-1780	94	67	0	161
1781-1785	123	49	0	172
1786-1790	54	30	0	84
1791-1795	68	59	0	127
1796-1800	84	74	0	158
totalen	767	473	23	1263

Bron: T. van der Lee, *Curaçaose vrijbrieven. 1722-1863; met indices op namen van vrijgelatenen en hun voormalige eigenaren* (Den Haag 1998).

a) periode van 4 jaar.

b) onvolledige gegevens.

Tabel 2.9c Manumissie zwarte vrouwen: vrijkoop en vrijgeving, 1737-1800

periode	vrijkoop	vrijgeving	onbekend	totaal
1737-1740 ^{a)}	13	8	0	21
1741-1745	34	22	0	56
1746-1750	38	6	17	61
1751-1755	31	21	0	52
1756-1760	43	22	0	65
1761-1765 ^{b)}	13	16	0	29
1766-1770	29	21	0	50
1771-1775	43	29	0	72
1776-1780	59	46	0	105
1781-1785	86	36	0	122
1786-1790	40	20	0	60
1791-1795	46	46	0	92
1796-1800	55	51	0	106
totalen	530	344	17	891

Bron: T. van der Lee, *Curaçaose vrijbrieven. 1722-1863; met indices op namen van vrijgelatenen en hun voormalige eigenaren* (Den Haag 1998).

- a) periode van 4 jaar.
b) onvolledige gegevens.

Tabel 2.9d Manumissie gekleurde vrouwen: vrijkoop en vrijgeving, 1737-1800

periode	vrijkoop	vrijgeving	onbekend	totaal
1737-1740 ^{a)}	4	0	0	5
1741-1745	14	4	0	18
1746-1750	12	2	6	20
1751-1755	8	2	0	10
1756-1760	9	5	0	14
1761-1765 ^{b)}	11	3	0	14
1766-1770	13	4	0	17
1771-1775	28	23	0	51
1776-1780	35	20	0	55
1781-1785	33	12	0	45
1786-1790	14	10	0	24
1791-1795	22	12	0	34
1796-1800	28	21	0	49
totaal	231	118	6	355

Bron: T. van der Lee, *Curaçaose vrijbrieven. 1722-1863; met indices op namen van vrijgelatenen en hun voormalige eigenaren* (Den Haag 1998).

- a) periode van 4 jaar.
b) onvolledige gegevens.

Tabel 2.10a Manumissie kinderen naar etniciteit, 1722-1800

periode	zwart	Sambo ^{c)}	Mulat ^{c)}	Mesties ^{c)}	Casties ^{c)}	Grief ^{c)}	Poesties ^{c)}	onbekend	totaal
1737-1740 ^{a)}	7	0	8	4	0	0	0	11	30
1741-1745	22	3	32	8	0	0	0	39	104
1746-1750	30	5	37	5	0	0	0	15	92
1751-1755	13	6	24	2	0	0	0	12	57
1756-1760	52 ^{d)}	4	31	6	1	0	0	41	135
1761-1765 ^{b)}	13	2	25	4	0	0	0	13	57
1766-1770	17	5	38	15	2	0	0	25	102
1771-1775	26	17	67	39	1	1	1	28	180
1776-1780	31	13	52	35	6	0	0	34	171
1781-1785 ⁺)	32	12	38	31	4	0	0	63	180
1786-1790	23	9	26	19	2	0	0	20	99
1791-1795	17	15	61	28	6	1	0	46	174
1796-1800	29	21	44	38	3	0	0	50	185
totalen	312	112	483	234	25	2	1	397	1566

Bron: T. van der Lee, *Curaçaose vrijbrieven. 1722-1863; met indices op namen van vrijgelatenen en hun voormalige eigenaren* (Den Haag 1998).

a) periode van 4 jaar.

b) onvolledige gegevens.

c) een sambo is een kind van een zwarte en een mulat; een mulat is een kind van een blanke en een zwarte; een mesties is een kind van den blanke en mulat; een casties is een kind van een blanke en een mesties; een griefis een kind van een blanke en een casties; een poesties is een kind van een blanke en een grief.

d) inclusief 2 jongens die werden geruild tegen een andere jongens.

Tabel 2.10b Manumissie kinderen: vrijkoop en vrijgeving, 1737-1800

periode	vrijkoop	vrijgeving	onbekend	totaal
1737-1740 ^{a)}	20	10	0	30
1741-1745	70	34	0	104
1746-1750	56	25	11	92
1751-1755	39	19	0	58
1756-1760	93	42	0	135
1761-1765 ^{b)}	26	31	0	57
1766-1770	66	36	0	102
1771-1775	101	79	0	180
1776-1780	111	60	0	171
1781-1785	107	72	1	180
1786-1790	61	38	0	99
1791-1795	88	86	0	174
1796-1800	103	82	0	185
totalen	941	614	12	1567

Bron: T. van der Lee, *Curaçaose vrijbrieven. 1722-1863; met indices op namen van vrijgelatenen en hun voormalige eigenaren* (Den Haag 1998). a) periode van 4 jaar; b) onvolledige gegevens.

Tabel 2.10c Manumissie zwarte kinderen: vrijkoop en vrijgeving, 1737-1800

periode	vrijkoop			vrijgeving			onbekend			totaal
	jongens	meisjes	totaal	jongens	meisjes	totaal	jongens	meisjes	totaal	
1737-1740 ^{a)}	5	2	7	0	0	0	0	0	0	7
1741-1745	5	8	13	3	6	9	0	0	0	22
1746-1750	10	4	14	3	6	9	3	4	7	30
1751-1755	1	7	8	5	0	5	0	0	0	13
1756-1760	20	23	43	3	6	9	0	0	0	52
1761-1765 ^{b)}	2	3	5	6	2	8	0	0	0	13
1766-1770	6	7	13	1	3	4	0	0	0	17
1771-1775	12	8	20	3	3	6	0	0	0	26
1776-1780	5	19	24	4	3	7	0	0	0	31
1781-1785	9	13	22	6	4	10	0	0	0	32
1786-1790	6	7	13	5	5	10	0	0	0	23
1791-1795	4	4	8	4	5	9	0	0	0	17
1796-1800	5	12	17	5	7	12	0	0	0	29
totaal	90	117	207	48	50	98	3	4	7	312

Bron: T. van der Lee, *Curacaose vrijbrieven. 1722-1863; met indices op namen van vrijgelatenen en hun voormalige eigenaren* (Den Haag 1998).

a) periode van 4 jaar.

b) onvolledige gegevens.

Tabel 2.10d Manumissie gekleurde kinderen^{a)}: vrijkoop en vrijgeving, 1737-1800

periode	vrijkoop			vrijgeving			onbekend			totaal
	jongens	meisjes	totaal	jongens	meisjes	totaal	jongens	meisjes	totaal	
1737-1740 ^{b)}	4	3	7	3	2	5	0	0	0	12
1741-1745	18	14	32	7	4	11	0	0	0	43
1746-1750	18	13	31	8	4	12	3	1	4	47
1751-1755	12	8	20	6	6	12	0	0	0	32
1756-1760	10	19	29	9	4	13	0	0	0	42
1761-1765 ^{c)}	10	7	17	4	10	14	0	0	0	31
1766-1770	23	15	38	12	10	22	0	0	0	60
1771-1775	27	34	61	36	29	65	0	0	0	126
1776-1780	29	39	68	19	19	38	0	0	0	106
1781-1785	18	30	48	21	25	37	0	0	0	85
1786-1790	11	22	33	10	13	23	0	0	0	56
1791-1795	23	35	58	24	28	52	0	0	0	110 ^{d)}
1796-1800	32	31	63	15	28	43	0	0	0	106
totaal	235	270	505	174	182	347	3	1	4	856

Bron: T. van der Lee, *Curacaose vrijbrieven. 1722-1863; met indices op namen van vrijgelatenen en hun voormalige eigenaren* (Den Haag 1998).

a) sambo's, mulatten, mestiezen, castiezen, grieven, poestiezen.

b) periode van 4 jaar.

c) onvolledige gegevens.

d) van een kind kon het geslacht niet worden vastgesteld.

Tabel 2.11a Manumittenten: blanke christenen en manumissie van zwarten en gekleurden^{a)}

periode	zwarten				gekleurden			
	mannen	vrouwen	kinderen	totaal	mannen	vrouwen	kinderen	totaal
1737-1740 ^{b)}	8	20	4	32	3	2	8	13
1741-1745	23	37	15	75	10	11	31	52
1746-1750	33	34	19	86	5	10	35	50
1751-1755	21	35	9	65	4	5	14	23
1756-1760	15	45	41	101	8	9	27	44
1761-1765 ^{c)}	13	17	10	40	3	9	28	40
1766-1770	8	40	16	64	3	8	31	42
1771-1775	16	53	15	84	1	33	64	98
1776-1780	17	50	16	83	5	27	58	90
1781-1785	21	81	21	123	14	29	47	90
1786-1790	24	37	10	71	3	13	31	47
1791-1795	10	57	8	75	5	23	69	97
1796-1800	26	65	16	107	14	21	54	89
totaal	235	571	200	1006	78	200	497	775

Bron: T. van der Lee, *Curaçaose vrijbrieven. 1722-1863; met indices op namen van vrijgelatenen en hun voormalige eigenaren* (Den Haag 1998).

a) sambo's, mulatten, mestiezen, castiezen.

b) periode van 4 jaar.

c) onvolledige gegevens.

Tabel 2.11b Manumittenten: joden en manumissie van zwarten en gekleurden, 1737-1800

periode	zwarten				Gekleurden ^{a)}			
	mannen	vrouwen	kinderen	totaal	mannen	vrouwen	kinderen	totaal
1737-1740 ^{b)}	2	4	3	9	1	3	5	9
1741-1745	3	10	6	19	2	5	14	21
1746-1750	7	13	7	27	8	13	12	33
1751-1755	7	11	4	22	1	5	14	20
1756-1760	5	12	12	29	0	3	12	15
1761-1765 ^{c)}	1	6	3	10	2	8	7	17
1766-1770	2	7	2	11	3	5	18	26
1771-1775	4	19	13	36	6	16	28	50
1776-1780	5	27	6	38	5	17	36	58
1781-1785	1	28	2	31	2	9	25	36
1786-1790	2	7	2	11	0	7	18	25
1791-1795	0	7	2	9	5	8	26	39
1796-1800	6	18	5	29	9	22	37	68
totaal	45	169	67	281	44	121	252	417

Bron: T. van der Lee, *Curaçaose vrijbrieven. 1722-1863; met indices op namen van vrijgelatenen en hun voormalige eigenaren* (Den Haag 1998).

a) sambo's, mulatten, mestiezen, castiezen, grieven, poestiezen.

b) periode van 4 jaar.

c) onvolledige gegevens.

Tabel 2.11c Manumittenten: vrije zwarten en gekleurden en manumissie 1737-1800

periode	zwarten				Gekleurden ^{a)}			
	mannen	vrouwen	kinderen	totaal	mannen	vrouwen	kinderen	totaal
1737-1740 ^{b)}	0	1	0	1	0	0	0	0
1741-1745	0	8	5	13	0	1	0	1
1746-1750	5	10	4	19	0	0	5	5
1751-1755	4	6	2	12	0	0	1	1
1756-1760	2	5	0	7	0	0	0	0
1761-1765 ^{c)}	0	3	0	3	0	0	4	4
1766-1770	0	6	1	7	0	2	9	11
1771-1775	1	9	3	13	2	3	13	18
1776-1780	2	9	5	16	0	4	7	11
1781-1785	4	6	4	14	0	2	5	7
1786-1790	3	11	3	17	0	0	5	5
1791-1795	0	6	1	7	0	1	4	5
1796-1800	0	7	4	11	1	4	6	11
totaal	21	87	32	140	3	17	59	79

Bron: T. van der Lee, *Curaçaose vrijbrieven. 1722-1863; met indices op namen van vrijgelatenen en hun voormalige eigenaren* (Den Haag 1998).

- a) sambo's, mulatten, mestiezen, castiezen en een grief.
b) periode van 4 jaar.
c) onvolledige gegevens.

Tabel 2.11d Manumittenten: etniciteit onbekend (vrije gekleurden?) en manumissie 1737-1800

periode	zwarten				Gekleurden ^{a)}			
	mannen	vrouwen	kinderen	totaal	mannen	vrouwen	kinderen	totaal
1737-1740 ^{b)}	0	1	0	1	0	0	0	0
1741-1745	1	2	0	3	0	1	0	1
1746-1750	1	2	0	3	0	0	0	0
1751-1755	1	2	0	3	0	0	0	0
1756-1760	1	2	1	4	0	0	3	3
1761-1765 ^{c)}	0	1	0	1	1	0	2	3
1766-1770	0	0	1	1	0	1	2	3
1771-1775	0	2	1	3	0	4	13	17
1776-1780	1	7	1	9	1	4	5	10
1781-1785	4	8	3	15	1	2	9	12
1786-1790	1	5	5	11	1	1	3	5
1791-1795	0	13	5	18	1	1	5	7
1796-1800	1	7	3	11	0	0	4	4
totaal	11	52	20	83	5	14	46	65

Bron: T. van der Lee, *Curaçaose vrijbrieven. 1722-1863; met indices op namen van vrijgelatenen en hun voormalige eigenaren* (Den Haag 1998).

- a) sambo's, mulatten, mestiezen, castiezen en een grief.
b) periode van 4 jaar.
c) onvolledige gegevens.

Tabel 2.11e De WIC als manumittent

periode	Gemanumitteerde zwarten ^{a)}				Gemanumitteerde gekleurden					
	mannen	vrouwen	jongens	meisjes	totaal	mannen	vrouwen	jongens	meisjes	totaal
1737-1740 ^{b)}	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
1741-1745	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
1746-1750	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
1751-1755	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
1756-1760	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
1761-1765 ^{c)}	0	1	0	0	1	0	0	0	0	0
1766-1770	2	4	0	0	6	0	0	0	0	0
1771-1775	1	3	0	0	4	0	0	0	4	4
1776-1780	1	1	0	0	2	0	1	1	0	2
1781-1785	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
1786-1790	0	0	0	0	0	0	1	0	0	1
1791-1795	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
1796-1800	4	6	0	0	10	0	0	2	0	2
totaal	8	15	0	0	23	0	2	3	4	9

Bron: T. van der Lee, *Curaçaose vrijbrieven. 1722-1863; met indices op namen van vrijgelatenen en hun voormalige eigenaren* (Den Haag 1998).

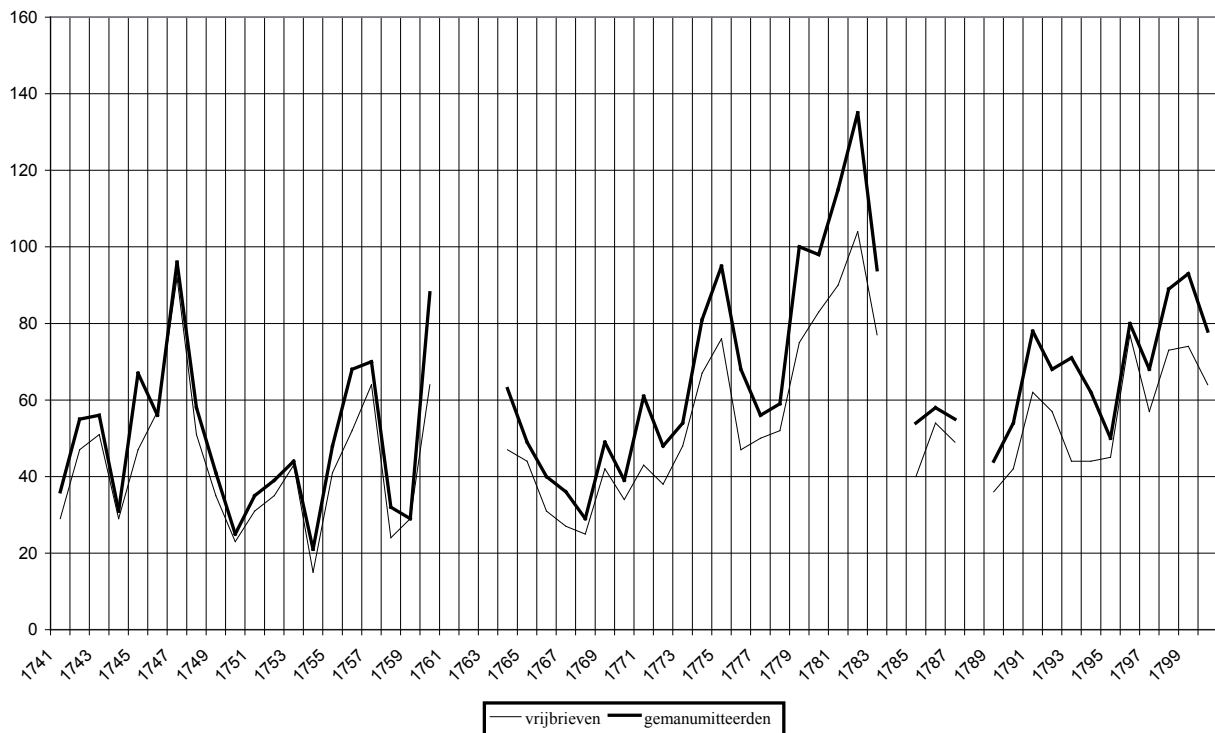
a) waaronder 8 slaven op Bonaire.

b) periode van 4 jaar.

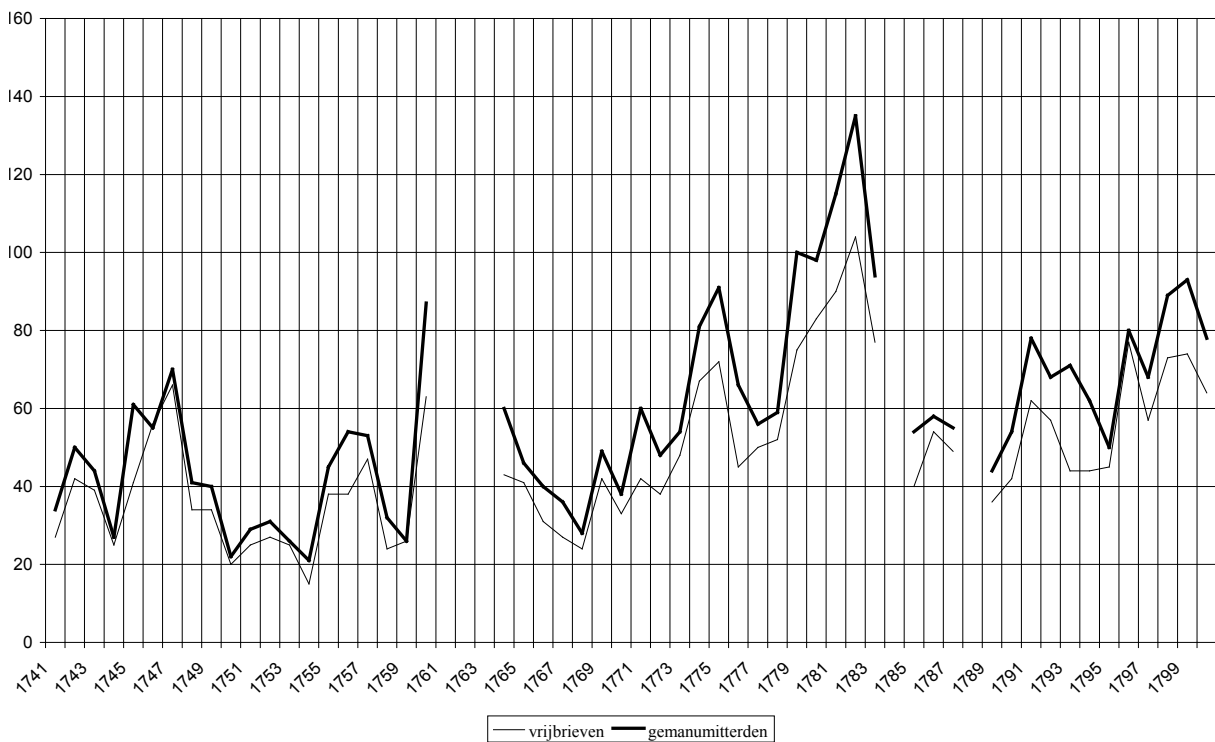
c) onvolledige gegevens.

Grafieken

Figuur 2.1 Manumissies en gemanumitteerden met inbegrip van pro forma vrijbrieven, 1741-1800

Figuur 2.2 Manumissies en gemanumitteerden zonder pro forma vrijbrieven, 1741-1800

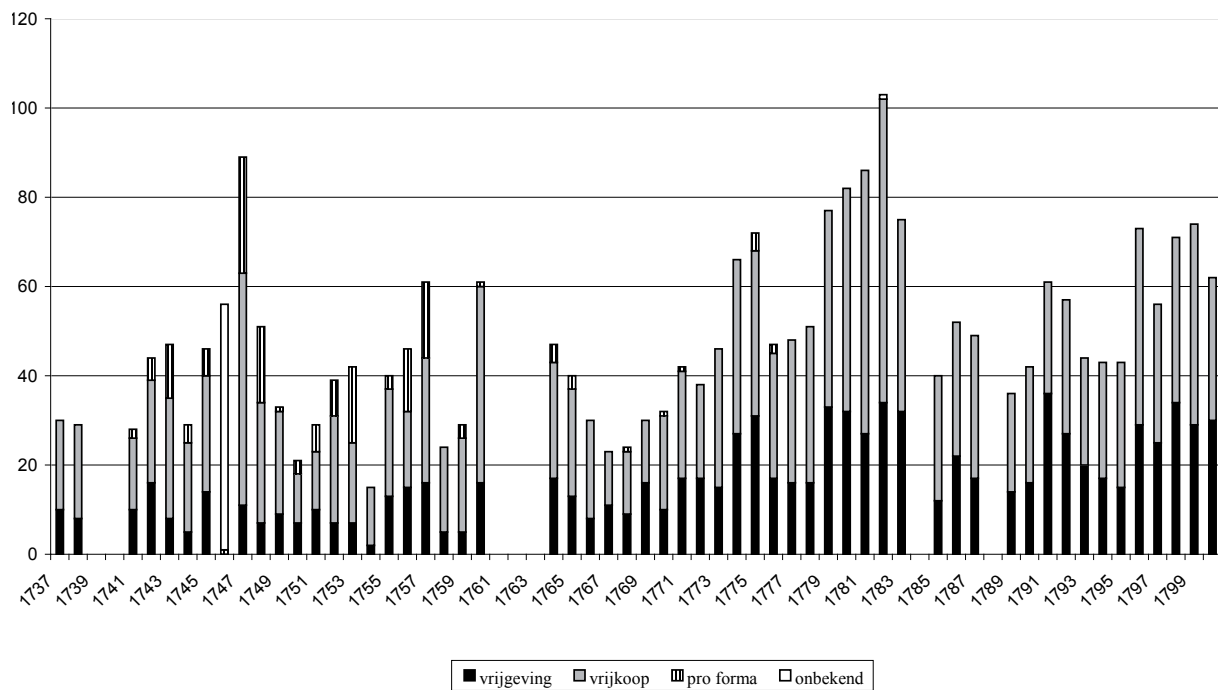

Bron: T. van der Lee, *Curaçoise vrijbrieven. 1722-1863; met indices op namen van vrijgelatenen en hun voormalige eigenaren* (Den Haag 1998).

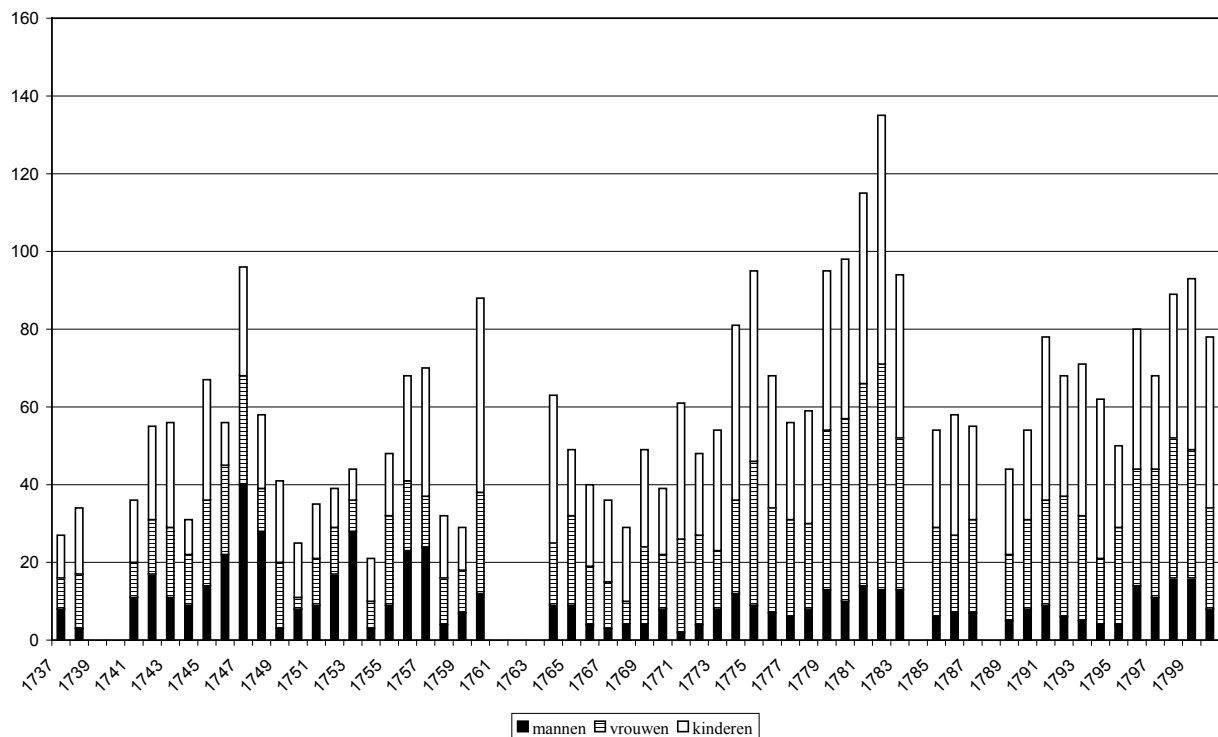
NB De jaren 1758 t/m 1760 zijn incompleet; de jaren 1763, 1784 en 1788 ontbreken

Figuur 2.3 Vrijbrieven naar vorm van manumissie per jaar, 1737-1800.

Figuur 2.4 Gemanumitteerde mannen, vrouwen en kinderen per jaar, 1737-1800

Bron: T. van der Lee, *Curaçose vrijbrieven. 1722-1863; met indices op namen van vrijgelatenen en hun voormalige eigenaren* (Den Haag 1998).

NB De jaren 1758 t/m 1760 zijn incompleet; de jaren 1763, 1784 en 1788 ontbreken

Tabel 2.12 Totalen gemanumitteerden per jaar

jaar *)	mannen	vrouwen	kinderen	totaal	jaar *)	mannen	vrouwen	kinderen	totaal
1737	9	11	14	34	1771	2	24	34	60
1738	3	16	16	35	1772	4	23	21	48
1741	9	9	16	34	1773	8	15	31	54
1742	13	14	22	49	1774	12	24	45	81
1743	2	18	24	44	1775	5	37	48	90
1744	5	13	9	27	1776	6	27	33	66
1745	8	22	33	63	1777	6	25	25	56
1746	21	23	11	55	1778	8	22	29	59
1747	15	28	27	70	1779	13	40	43	96
1748	11	11	19	41	1780	10	47	41	98
1749	2	17	21	40	1781	14	52	49	115
1750	5	3	14	22	1782	13	58	64	135
1751	4	12	13	29	1783	13	39	42	94
1752	9	12	10	31	1785	6	23	25	54
1753	10	8	7	25	1786	7	20	31	58
1754	3	7	11	21	1787	7	24	24	55
1755	6	23	16	45	1789	5	17	22	44
1756	10	18	26	54	1790	8	23	22	53
1757	9	12	32	53	1791	5	27	42	74
1758	4	12	16	32	1792	6	31	31	68
1759	4	11	11	26	1793	5	27	39	71
1760	11	26	50	87	1794	4	17	41	62
1764	5	16	38	59	1795	4	25	21	50
1765	6	23	17	46	1796	14	30	36	80
1766	4	15	21	40	1797	11	33	24	68
1767	3	12	21	36	1798	16	36	37	89
1768	3	6	19	28	1799	16	33	44	93
1769	4	20	25	49	1800	8	26	44	78
1770	8	14	16	38					
				Totaal	442	1.257	1.563	3.262	
				gemiddeld per jaar	8	22	27	57	
				standaarddeviatie	4	11	13	24	

Bron: T. van der Lee, *Curaçose vrijbrieven. 1722-1863; met indices op namen van vrijgelatenen en hun voormalige eigenaren* (Den Haag 1998).

*) Geen gegevens voor de jaren: 1739-1740, 1761-1763, 1784 en 1788.

Bijlagen hoofdstuk 5

5.1 (Mogelijke) vrije zwarte en gekleurde eigenaren van plantages en tuinen

naam	Naam van plantage of tuin
Anna Maria, dochter van Santi van D. Senior	Buena Vista (tot 1803)
Anna en Guillermo (Pietersz?)	Alida (1795)
Anthonia, Catharina	St. Rosa (tot 1786)
Anthony, Juan	Vreugdendal (1735-)
Augustin(us), Andries	Plantersrust (tot 1737); St. Clara (1736-1738); St. Maria Magdalena (tot 1743)
Augustin, Anthony en Esperanza Anthonia (wed. Juan Andries)	Vergenoeging (tot 1787)
Bastiaan, Juan	Vredenberg (1782-1805)
Bastiaan, Martha Francisca	Vredenberg (1790)
Bastiaansz, Pieter	Sero Fortuna (1731-)
Beltran, Anthony	Bagade (1748-1751)
Beltran, Francisco	Sero Fortuna (1731-1735)
Beltran, Francisco J.	Bagade (tot 1748)
Bentura, Juan	Eenzaamheid/ Heintje Kool (1794-1803)
Bulté, Jan H. Brugman	Montagne (1792-1793)
Bulté, Salomon	kanoekje Uijtvlugt (1790-1794)
Catharina, Juana	Buena Vista (1792-1809)
Chabrol (Cabrol), Guillaume Ch.	Terborg/Texel (perceel Malpais) (1784-1793); Sint Elizabeth (tot1786; 1788-1793); Slangenbaai (1784-1794)
Christiaansz, Andries	Savaan (1741)
Christiaansz. Pieter Nicolaas	Koningsplein (1780-1782); Gerustigheid/Gerustheid/Kas Chicitu (1782-1794); Goedgezicht/Buena Esperanza/Goede Hoop (1782-1784)
Croes (LaCrus), Johanna	Vreugdendal (1784-1789)
Croes, Juan de la	stuk grond benoorden plantage Noordkant en Indiaanse Rangie (1789-1807)
Croes, Nicolaas en Maria de Jong	Westerveld (tot 1779)
Dominga, Gracia	Muizenberg (1798-)
Domingo, Juan alias Gito	De goede Hoop (tot 1800)
Dorothea	Vredenberg (1773-1782)
Pietersen, Eleonora, wed. Glaudie Fournie	Santa Rosa (1786-1822)
Fernando, Maria	Gerustigheid/Gerustheid/Kas Chicitu (tot 1782)
Garcia, Juan alias Juan Hato	kanoek benoorden Hermistil (tot 1799)
Glaude (Glaudij), Jan	Granatenberg (tot 1715)
Gozé, Manuel alias Sambo Rincon	Rincon (1797-1811)
Gracia, Anna Maria, wed. Pieter van Domingo Hato	Markita, perceel (tot 1785)
Gracia (Gracie), Dominga	St. Jacob (1798-); Muizenberg (1798-?); Suffisant (1798-)
Henricus, Nicolaas	Sero Fortuna /Sero Papaye (tot 1782); Koningsplein (1782-1803); Watervlied/Gedagtenis (1795-1804)
Jobie, Juan Anthonie	Rincon (tot 1797)
Joontje, Anna Cathalina	Joontje/Mon Repos (tot 1802)
Killy, Pieter	Bonna Vista (tot 1792)
Killy, Theresia Elizabeth en Adriaan Alons	Bonna Vista (tot 1792-1810)
Levy, Juana Maria	Paradijs/ Tevredenheid/Onverwacht/Bakker (1774-1801); Uitsigt/De Zoutpan/Chobolobo (1782-1803); (Koraal Kwartje (tot 1783); Genoegen is 't al / Goed Heenkomen/Salina Abou (1783-1803); Sandrok (1790)
Lingstuyl, Jan Nic. en Anna Gertruida Hamerberg	De Vergenoeging (1783-1798)
Lixraven, Jan	Goedgezicht/Buena Esperanza/Goede Hoop (1758-1762); Marchena (tot 1792)

naam	Naam van plantage of tuin
Loenen, Jan van	Savaan (1741); Marchena (tot 1792)
Manuel, wed. Andries	St. Clara (1734-1736)
Dorothea, Maria (kinderen van)	Vrijheid (tot 1749)
Martha, Maria	Genoegen is 't al / Goed Heenkomen/Salina Abou (1783-1803)
Rosa, Maria	Hermistil (tot 1798)
Martin, Martha Pietertje	Varse Put/Montagne Ariba (1790)
Namgurb, D.V.	Sandrok (1790)
Namgurb, E.	Sandrok (1790)
Namgurb, I. en M.E. Sillé	Sandrok (1790)
Namgurb, Susanna E.	Sandrok (1790)
Mamburg, Anna Christina	Hof en Berg / Vagevuur (1796)
Nicolaasz, Jan	Weltevreden (tot 1783)
Niemand, M., echtgen. J.A. Schaup	Savaan Statie (tot 1800); Korporaal/Zorgvlied (1777-1800); Matancia (tot 1790-1802)
Ogenius, Juana, Maria Martha en Juan	Marchena (1792-1817/1865)
Overlijn, Policarpus	Boca Chica/Eendracht (tot 1744)
Palma, Juan de	St. Maria Magdalena (1743-1747)
Penijn, Jan	
Philippellie, Domingo	Klein Sint Michiel (tot 1794); Slangenbaai (1794)
Pietersz, Juan en Jeanette Petronella Naar	Zorgendal (1800-)
Pietersz, Nicolaas	Alida (tot 1795)
Webb, Maria, wed. Nicolaas Pieterse	Buena Vista (tot 1790)
Pietersz, ?, wed. Jan Koster	Buena Vista (tot 1787)
Pletz, Juan Hendrik	Montagne (1793-1811); Rust van Bonaire (1757-1781)
Quirigazoe, Gaspar A.	Cattenberg / Ma Retraite (1745-1754); St. Maria Magdalena (1747-1748); Montagne (1793-1811)
Sabana, Dominga	Stadszicht (1783-)
Seep, Isabella	Buena Vista (1790-)
Sterling, E.A., wed. C. Dorcas	Buitenrust/Zapateer (1758)
Sterling, David	Uijtvlugt (1783-1789); Varse Put/Montagne Ariba (1790-1825)
Tesselaar, Jan Gomez	Princenhof (1759-1761)
Vadertje, Dominga	Matancia (tot 1790)
Wawoe, Juantje en Dominga Fernando	stuk grond benoorden plantage Noordkant en Indiaanse Rangie (tot 1789)

Bron: T. van der Lee, *Plantages op Curaçao en hun eigenaren (1708-1845)*, Leiden Grafaria 1989); *Plantages, tuinen en 'kanoekjes' met hun eigenaren tussen 1780 en 1885*, geïnventariseerd door Els Langenfeld (http://www.archiefvriend.com/index.php?option=com_content&view=article&id=62:kanoekjes&catid=21:bronnen&Itemid=20)

Tabel 5.2a Onroerendgoedtransacties vrije niet-blanken in de stad, 1740-1749 en 1790-1799

jaar	aankoop						Verkoop ^{b)}						aankoop en verkoop				totaal transacties ^{b)}	Totaalbedrag ^{c)}	
	zwart		gekleurd		zwart		gekleurd		zwart		gekleurd		zwart/gekleurd						
	aant	perc	aant	perc	aant	perc	aant	perc	aant	perc	aant	perc	aant	perc					
1740	2	50,0%		0,0%						2	0,0%							4	1215
1741		0,0%	3	75,0%							0,0%	1	25,0%					4	1670
1742	1	9,1%	2	18,2%	1	9,1%	2	18,2%	3	27,3%				2	18,2%			11	4820
1743		0,0%	1	25,0%		0,0%	1	25,0%		0,0%		2	50,0%		0,0%			4	2035
1744		0,0%		0,0%	1	33,3%		0,0%	1	33,3%		1	33,3%		0,0%			3	1325
1745	2	13,3%	4	26,7%	1	6,7%	3	20,0%	1	6,7%		1	6,7%		6,7%	3	20,0%	15	7976
1746	2	11,8%	3	17,6%	2	11,8%	1	5,9%	5	29,4%				4	23,5%			17	13875
1747	2	25,0%	1	12,5%		0,0%	3	37,5%	2	25,0%					0,0%			8	8260
1748	1	14,3%	1	14,3%	1	14,3%	2	28,6%	2	28,6%					0,0%			7	12380
1749		0,0%	2	20,0%	4	40,0%		0,0%	1	10,0%				3	30,0%			10	11681
totaal	10	12,0%	14	16,9%	13	15,7%	12	14,5%	17	20,5%	5	6,0%	12	14,5%	12	14,5%	83	65237	
1790		0,0%		0,0%	1	5,0%	4	20,0%	4	20,0%		7	35,0%		20,0%			20	10134
1791		0,0%		0,0%		0,0%	1	50,0%		0,0%				1	50,0%			2	1470
1792	1	6,7%	4	26,7%		0,0%	1	6,7%	2	13,3%		6	40,0%		6,7%			15	6782
1793 ^{d)}		0,0%	1	6,7%	2	13,3%	4	26,7%		0,0%		4	26,7%		26,7%			15	9580
1794	2	10,0%	2	10,0%	3	15,0%	5	25,0%	2	10,0%		4	20,0%		10,0%			20	17875
1795		0,0%	7	28,0%		0,0%	6	24,0%	5	20,0%		2	8,0%		20,0%			25	18472
1796 ^{e)}	1	7,1%	2	14,3%	3	21,4%	3	21,4%	1	7,1%		3	21,4%		7,1%			14	6947
1797	3	15,8%	1	5,3%	2	10,5%	1	5,3%	5	26,3%		4	21,1%		15,8%			19	8600
1798 ^{f)}	1	7,7%	3	23,1%	3	23,1%	1	7,7%	2	15,4%		1	7,7%		15,4%			13	9995
1799		0,0%	8	38,1%	1	4,8%	5	23,8%	2	9,5%		4	19,0%		4,8%			21	23855
totaal	8	4,9%	28	17,1%	15	9,1%	31	18,9%	23	14,0%	35	21,3%	24	14,6%	164	113710			

Bron: NL-HaNA, 1.05.12.01, OAC inv.nrs. 809-822, 1550, protocollen van secretariële en notariële akten van de secretarissen van gouverneur en raden, nrs. 1092-1101, protocol van secretariële akten.

a) inclusief verkoop onroerend goed uit nagelaten boedels, maar exclusief erfenissen en schenkingen van onroerend goed.

b) Willemstad, Otrobanda tot de Roodeweg, Pietermaai tot het gebergte van Altena, Scharloo.

c) voor het jaar 1797 ontbreekt een verkoopprijs.

d) inclusief de verkoop van een huis aan de Overzijde mogelijk uit een erfenis, door de slaaf Juan Allé met toestemming van diens meester Elias van Isaac Judah Leon (OAC 1095, nrs. 38-39, 77r-78r).

e) de verkopers zijn de zonen en erfenamen van de zwarte vrouw Catrina, de vrije zwarte Pedro Lorenzo en de slaaf Manuel, de laatste wordt bij de verkoop vertegenwoordigd door zijn meester Daniel Creffts (OAC 1098, nrs. 106-107, 214r-215r).

f) met inbegrip van de verkoop van een huis aan de Overzijde, aan het einde van de Conscientiesteege, uit de boedel van de overleden slavin Anna Catharina door haar meester Willem Pabest. (OAC 1100, nrs. 13-14, 35r-37r). Mogelijk was dit huis eerder door Anna Catharina geërfd.

Tabel 5.2b Onroerendgoedtransacties vrije niet-blanken op het platteland ^{a)}, 1740-1749 en 1790-1799

jaar	aankoop		verkoop		aankoop en verkoop			totaal transacties ^{b)}	totaalbedrag ^{c)}							
	zwarten	gekleurden	zwarten	gekleurden	zwarten	gekleurden	zwart/gekleurd									
1740	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	1	100,0%	0,0%	1	200							
1741	1	20,0%	1	20,0%	0,0%	0,0%	3	60,0%	5	2599						
1742	3	50,0%	0,0%	0,0%	3	50,0%	0,0%	0,0%	6	1130						
1743 ^{d)}	0,0%	13,3%	4	26,7%	4	26,7%	1	6,7%	15	7164						
1744	1	12,5%	3	37,5%	2	25,0%	1	0,0%	8	2450						
1745	2	50,0%	1	25,0%	0,0%	0,0%	1	25,0%	4	993						
1746	1	20,0%	0,0%	0,0%	1	20,0%	1	20,0%	5	1655						
1747	1	14,3%	0,0%	0,0%	1	14,3%	3	42,9%	7	10850						
1748	0,0%	20,0%	2	20,0%	1	10,0%	0,0%	0,0%	10	10450						
1749	1	12,5%	1	12,5%	1	12,5%	1	12,5%	8	2855						
totaal	10	13,9%	10	13,9%	12	16,7%	6	8,3%	18	25,0%	72	40346				
1790	0,0%	0,0%	1	11,1%	1	11,1%	1	11,1%	4	44,4%	9	1980				
1791	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	1	33,3%	1	33,3%	1	33,3%	3	655				
1792	0,0%	50,0%	2	50,0%	0,0%	0,0%	1	25,0%	1	25,0%	4	1598				
1793	1	16,7%	1	16,7%	1	16,7%	1	16,7%	1	16,7%	6	1775				
1794	1	10,0%	0,0%	0,0%	3	30,0%	4	40,0%	2	20,0%	10	8455				
1795	0,0%	0,0%	3	37,5%	1	12,5%	3	37,5%	1	12,5%	8	2640				
1796	1	20,0%	1	20,0%	1	20,0%	1	20,0%	0,0%	0,0%	5	3868				
1797	2	22,2%	1	11,1%	2	22,2%	3	33,3%	9	0,0%	9	2314				
1798	3	30,0%	1	10,0%	1	10,0%	4	40,0%	1	10,0%	10	6689				
1799	0,0%	0,0%	2	40,0%	2	40,0%	2	40,0%	0,0%	0,0%	5	4215				
totaal	8	11,6%	6	8,7%	9	13,0%	18	26,1%	4	5,8%	15	21,7%	9	13,0%	69	34189

Bron: NL-HaNA, 1.05.12.01, OAC inv.nrs. 809-822, 1550, protocollen van secretariële en notariële akten van de secretarissen van gouverneur en raden; nrs. 1092-1101, protocol van secretariële akten.

a) platteland = inclusief Roodeweg in het westen en het gebergte van Altena in het oosten.

b) Inclusief verkoop onroerend goed uit nagelaten boedels, maar exclusief erfenissen en schenkingen van onroerend goed.

c) Voor ieder van de jaren 1745, 1745, 1750, 1794, 1795 ontbreekt een verkoopprijs.

d) inclusief een verkoop van een stuk land door de zwarte slavin Maria Rosa als erfgename van de vrije zwarte vrouw Maria Doval met toestemming van haar meester Cent Dronker (OAC 814 (fiche 26), transportakte december 1743; machtiging C. Dronker).

Tabel 5.3a Geïdentificeerde vrije kopers op de Curaçaose slavenmarkt, 1700-1730

Naam ^{a)}	Etniciteit	Periode	Aantal slaven	armazoen	prijs in pesos
Anthonij	zwart	1703, 1707, 1724, 1727	10 mannen; 6 vrouwen (1 maalster van de WIC); 7 jongens	WIC ^{b)} , L, M' N'	2.120
Adoeba of Adoebee	zwart	1710, 1712	1 man; 1 vrouw	W, S	216
Anjeij (ook Anji of Adji)	zwart	1710, 1714, 1715	2 mannen; 2 vrouwen (1 maalster, blind)	WIC, S, Z, B'	202
Bomba, Jantje de	zwart	1724	1 vrouw ^{c)}	Elmina	108
Breemer, Dominga de	zwart	1716, 1729	1 vrouw ^{e)} ; 1 meisje	Elmina, Slavenkust; WIC	176
Claas, Anthonij	zwart	1708	1 vrouw	M	108
Catharina (van Manuel Alvares Correa) ^{d)}	gekleurd	1729	1 vrouw	?	120
Doessoe, Anthonij	zwart	1709, 1712	2 vrouwen	Q, W	216
Evert	zwart	1705	1 man en 1 vrouw	F	216
Guanike	zwart	1705, 1707, 1708	2 mannen; 4 vrouwen	F, K, L, M	648
Guillam	zwart	1709	1 vrouw	Q	108
Josua, Jan	zwart	1707	1 vrouw	K	108
Konigh, Anna Maria	gekleurd	1729	3 vrouwen	S'	439
Moulat, Claas de	gekleurd	1724	1 man	M'	120
Prins	zwart	1706 en 1707	3 vrouwen	G, K	324
Snijer, Prins de	zwart	1707 en 1712	3 vrouwen	L, W	324
Rodtie	zwart	1707	1 vrouw	K	108
Ventoure	zwart	1706	1 vrouw	G	108
Poppo	zwart	1712, 1727 en 1728	4 mannen; 2 vrouwen	W, N', P', Q'	325
Annica	zwart	1705	1 vrouw	F	108
Catherina	zwart	1708	1 vrouw	L	108
Gracia	zwart	1708	1 meisje	P	72
Isabel	zwart	1704	1 vrouw	A	100
Lucia	zwart	1708	1 vrouw	M	108
Marguita	zwart	1705	1 vrouw	F	108
Maria	zwart	1706	1 vrouw	H	108
Sublica	zwart	1709	1 vrouw	P	108
Totaal aantal zwarte en gekleurde kopers: 27, waarvan 12 vrouwen			Totaal gekochte slaven: 21 mannen; 41 vrouwen; 7 jongens; 2 meisjes		Totaalbedrag: 6.914

Bron: NL-HaNA, 1.05.01.02, NWIC inv.nrs. 566-579, vendulijsten slaven en lijsten van slavenverkoop uit de hand, 1700-1730.

- a) In de verkooplijsten als vrije neger of vrije mulat vermeld of in andere bronnen als vrije zwarte of gekleurde genoemd
b) WIC = vaste slaven van de WIC die werden verkocht.
c) Jantje de Bomba van het schip *Amsterdam* kocht zijn eigen vrouw, aangevoerd met hetzelfde schip.
d) de aankoop op naam koopster door David Cohen Henriques.
e) Oude slavine van WIC plantage Hato, de moeder van de koopster.

Tabel 5.3b Mogelijke vrije kopers op de Curaçaose slavenmarkt, 1700-1730

Naam koper ^{a)}	periode	Aantal slaven	Armazoen ^{b)}	Totaalbedrag in peso
Anoniem (oom van de gekochte slaaf)	1709	1 jongen (2 jaar oud)	WIC ^{c)}	60
Anna, Sebella	1704	1 man (houthaler van desoldaten en wegloper)	WIC	100
Anthonijsz, H.	1705	1 man	C	57
Anthonis(z), Pieter	1715	1 jongen; 1 vrouw	A'	64
Auslina	1701	1 man	98	33
Barends, Jacob	1729	1 meisje	S'	140
Barentsz, Jan	1708-1712	2 mannen; 2 vrouwen	O, R, S, V	268
Bastiaans, Maria	1701	1 man	98	39
Batist, Jan	1715	1 man	A'	33
Broens, Claas	1704-1705	3 mannen	100, C, F	300
Campen, Anna Godefroij off van	1718	1 man	K'	108
Carlos, Cootje	1718	1 vrouw	K'	108
Catharina, Clara ^{d)}	1704-1714	18 mannen; 11 vrouwen (1 vrouw van Rooij Cararij, een wegloopster); 16 jongens; 11 meisjes; 1 zuigeling	WIC, A, D, L, O, P Q, S, Z	4.303
Cem, Maria	1706	1 vrouw	I	108
Christiaansz, Silvester	1703	2 vrouwen	98, 100	
Christiaansz, Andries	1729	1 man; 1 vrouw; 1 meisje	S'	321
Cier, Johanna	1704	1 jongen	A	50
Cla(a)s (z)(en), Pieter ^{d)}	1701-1702; 1716; 1728- 1729	4 mannen; 4 vrouwen; 2 jongens; 1 zuigeling	96, 97,, E', P', Q', T'	757
Claase(n), Claas	1702	2 jongens	96	100
Claasie	1701	1 meisje	96	50
Claesen, Hendrik	1702	1 man	97	100
Clara, Anthonij	1729	1 vrouw	S'	125
Clara, Geertruij(da) (Geertruy)	1701-1703	5 meisjes, 3 vrouwen en 1 jongen	95, 98, 99, 100	599
Coejeers, Cornelis	1716	1 vrouw	E'	28
Constant(s)ia, Anna	1700, 1703	2 meisjes (creool van Piscaderis en creool van St. Maria) 1 vrouw (van Piscaderis)	WIC	210
Constantia, Catharina	1715	1 meisje (creool van St. Maria)	WIC	108
Copius, Lucas	1728	1 vrouw	Q'	82
Copius, Philip	1703, 1715	2 jongens, 1 vrouw	100, B'	124
Croes (Kroes), Claas	1701, 1703, 1705-1706, 1708-1709	4 vrouwen, 6 mannen, 1 jongen	95, 96, C, F, G, H, P	1.020
Croes, wed. Isaac	1728-1729	3 vrouwen	Q', S'	360
Crullebol, Jacob	1705	1 jongen	C	66
Curacao, Jan Jansz van	1707	2 vrouwen en 6 mannen	K	840
Elisabeth, Anna	1700	1 meisje (van Bonaire)	WIC	66
Elisabeth, Catherina	1701	1 meisje	96	66
Emerentia	1712	1 meisje (creool van Hato)	WIC	108
Anoniem familielid (Oom)	1709	1 jongen genaamd Diego (moeder gemerkt 88)	WIC	60
Francisco	1702-1703	1 man en 1 vrouw (Piscaderis)	WIC, A	52
Francisco, Patroon	1704	1 vrouw	100	
Franco, Arent	1706	1 vrouw (ziek)	G	20
Garzia (Garsia), Franciscus/ Gras(z)ia, Francisc(o)(us)	1701	4 mannen	93 en 94	290
Grande, Anthonij	1729	3 mannen	S'	214
Gratia, Maria	1712	1 vrouw	W	108
Hato, Jan Jansz van	1707	1 vrouw	K	108
Jansz, Jan Pedro	1729	1 vrouw	T'	118
Jansz, Manuel	1714	1 vrouw	Z	108
Janz, Pieter	1702	1 meisje (creool van Piscaderis)	WIC	40
Johanna, Elisabeth	1712	1 meisje (creool van Rooij Canarij)	WIC	108
Lambertina	1704, 1705, 1706	4 meisjes en 4 jongens	A, D, G	1.082
Lambertina, Johanna	1701, 1702, 1708	1 man, 2 vrouwen, 14 jongens en 3 meisjes	96, E, O, P	1.329
Lesiere (Leziere), Jan	1728, 1729	56 mannen en 1 vrouw	Q', S', T'	635
Lesiere, Daniel	1716	5 mannen en 4 vrouwen	A', B'	972
Loco, Anthony	1703, 1705, 1707	2 mannen, 4 vrouwen en 1 jongen	100, D, K, L	273
Loenen, Juana Elisabeth van	1729	4 mannen en 1 vrouw	S'	615

Naam koper ^{a)}	periode	Aantal slaven	Armazoen ^{b)}	Totaalbedrag in peso
Magdalena, Maria	1709	1 vrouw	P	108
Marcus, Pieter	1701	5 mannen, 4 vrouwen	94, 97, 98	393
Maria, Anna	1715	1 man	C'	28
Maria, Clara ^{d)}	1701-1710	32 mannen, 15 vrouwen, 56 jongens en 22 meisjes	WIC, 93, 94, 96, 97, 98, 99, 100, A, B, C, D, E, F, G, H, I, K, L, M, N, O, S, Q	8.091
Maria, Margareta	1700, 1701, 1703	3 meisjes (waaronder 1 creool van St. Maria en 1 meisje van Bonaire) en 1 jongen	WIC, 95, 96	116
Maria, Sara	1701	1 vrouw en 1 man	96	91
Pedro, Juan (Jan) ^{d)}	1701-1714	53 mannen (2 mannen van Duijvelsklip), 10 vrouwen (1 vrouw van Duijvelsklip), 8 jongens (1 jongen van Duijvelsklip en 1 creoolse jongen van Hato), 5 meisjes (1 creools meisje van Bonaire)	WIC, 95, A, P, Q, V, X, Y, Z	5.627
Pedro, Pedro	1701	1 vrouw (van Hato; oud en afgeleefd)	WIC	30
Penijn, Nicolaas de	1727-1728	11 mannen en 2 jongens	N', P', Q'	1.137
Pieters(z), Pieter (Pierre)	1700, 1710, 1712, 1715	1 man, 3 vrouwen, 1 jongen, 1 meisje	92, R, W, A'	411
Pieters, Anna	1702, 1703, 1704	2 vrouwen, 1 man	98, 100, B	281
Rebel, Andries	1704	1 vrouw	B	100
Status, Catje van	1708	1 man	P	76
Sterling, Johanna	1715	1 meisje (creool van Piscaderis)	WIC	108

Bron: NL-HaNA, 1.05.01.02, NWIC inv.nrs. 566-579, vendulijsten slaven en lijsten van slavenverkopen uit de hand, 1700-1730. a) de kopers zijn geselecteerd op grond van hun naam; b) het armazoen waaruit is aangekocht; c) WIC = verkochte vaste slaaf WIC; d) mogelijk meerdere personen met dezelfde naam.

Tabel 5.4 Aantallen huwelijken naar etniciteit van de partners, 1700-1750 en 1791-1800

periode	zw-zw	gekl-zw	bl-zw	gekl-gekl	bl-gekl	onduidelijk ^{a)}	totaal
tot 1731	3				1		4
1731-1735	9			7	1		17
1736-1740	4			2 ^{b)}	1	4	11
1741-1745	5			7	1	3	16
1746-1750	8			4	4	3	19
Totalen 1731-1700	29	0	0	20	8	10	67
1791-1795	7			5	2	29	43
1796-1800	3				11	83	97
Totalen 1791-1800	10	0	0	5	13	112	140

Bron: NL-HaNA, 1.05.12.01, OAC inv.nrs. 796-824, 1093-, 1102, 1545, 1551

a) niet in alle gevallen is vermeld of een de bruid of bruidegom een 'vrije mulat' of een 'vrije neger' was. Maar op grond van de namen van de partners, de herkomst en de namen en eventuele andere gegevens van de getuigen kan worden aangenomen dat tenminste een van beiden niet-blank was.

b) in een geval alleen op grond van de namen van bruid en bruidegom.

Tabel 5.5 Herkomst huwelijkpartners, 1700-1750 en 1791-1800

herkomst	1700-1750		1791-1800	
	bruidegom	bruid	bruidegom	bruid
Curaçao	52	64	76	131
Aruba en Bonaire			2	5
Republiek	1		12	
Frankrijk	4		9	
Genua en Venetië	1		7	
Malta			1	
Duitse gebieden	2		21	
Polen			1	
Zweden			1	
Ierland			1	
Venezuela	1		2 ^{a)}	
Franse eilanden	2		4	3
Engelse eilanden	1		1 ^{b)}	
Deense eilanden				1
Verenigde Staten			2	
Onbekend	3	3	1	
totaal	67	67	140	140

Bron: NL-HaNA, 1.05.12.01, OAC inv.nrs. 796-824, 1545, 1551

a) in een geval was de bruidegom afkomstig uit Barcelona; er is vanuit gegaan dat dit Barcelona in Venezuela betreft.

b) betreft een bruidegom van het oorspronkelijk Franse eiland Grenada dat vanaf 1763 Brits was.

Bijlagen hoofdstuk 6

Tabel 6.1 Compagnieën van vrije zwarten en gekleurden, 1710

rang	Namen van officieren en manschappen		
	Eerste compagnie	Tweede compagnie	Derde compagnie
kapitein	Sansosie	Bruto, Juan Francisco de	Guan, Francisco
luitenant	Bastiaansz, Louis	Philip, Nicolaas	Ambre, Anthonij
vaandrig	Snejjer, Prins de	Guan, Francisco	Bastiaan, Francisco
sergeant	Schiarel Sansosie, Guanico	Bentoere, Juan	Giljermo, Guan
korporaal	Hollevoet, Claas		
manschap	Agua	Adriaansz, Guan	Adiej (van de heer van Collen)
	Aka	Anthonij, Diego	Abraham, Anthonij
	Boker, Anthonij	Bartholomeus, Evert	Andrees, Adriaan
	Bruto, Pedro de	Bruto, Bastiaan Francisco de	Antonij, Guan
	Claasz, Anthonij	Domegiet	Bastiaan, Guan (1)
	Diego, Domingo	Domingo, Frans	Bastiaan, Guan (2)
	Hes, Anthonij	Giljam, Anthonij	Castilla, don Alonse de
	Koeck, Anthonij	Hendrix, Joseph	Domingoe, Guanika
	Mordechaij, Dono	Joseph, Frans	Duarij, Michiel
	Packe, Pieter	Macoet, Anthonij	Francisca, Mathou
	Paria, Donoe	Manuel, Andreas	Francisco, Keijssen
	Pieter	Manuel, Tieba	Garsia, Guan
	Sandosie, Andries	Mengeel, Francisco	Guiljam
	Sandosie, Joseph	Nicolaas, Bentoere	Guljema, Garsia
	Sandosie, Guan	Penijn, Jan	Hato, Guaniko de
		Pietersz, Casper	Hulte, Joseph van
		Rodrigo, Juan	Jansz, Manuel
			Largo, Paque Pieter
			Liebergen, Trompje
			Louis, Andris
		Manuel, Bartholomeus	
		Pietersz, Mingeel	
		Pedro, Guan	
		Samuel, Pieter	
		Sa, Thomasisco de	
Totaal per compagnie	21	21	29

Bron: NL-HaNA, NWIC, 1.05.01.02, inv.nr. 203, fo. 454-455vo, bijlage bij brief Abraham Beck aan Heren X, dd. 4 maart 1710.

Tabel 6.2 Compagnieën slaven, 1710

rang	Namen van officieren en manschappen		
	Eerste compagnie (op Piscadera)	Tweede compagnie	Derde compagnie
kapitein	Willemsz, Casper (van H.W. van Kinswilder jr.)	Claasz, Anthonij	Stonehouse, Guanika
luitenant	Gose, Mingeel (van Mordechaj Henriques)	Francisco Boro (van Philip Henriquez)	Nicola, Sjan
vaandrig	Paul, Anthonij (van J. van Collen)	Diego, Bentoere (van Jan Goetvrint)	Moihart, David
manschap	Harrie (van B. Tribier)	Mingeel (van Philippo Henriquez)	Hendrick (van de wed Stonehouse)
	Francisco, Manuel (van Juda de Costa Andrado)	Claver, Adriaen (van Philippo Henriquez)	Anthonij (van de wed Stonehouse)
	Hernando (van Jan Thielen)	Kupido (van Philippo Henriquez)	Guaniko (van de wed Stonehouse)
	Louis (van Gabriel Levy)	Louis (van Mordechaj Henriquez)	Anthonij (van Philipo Henriquez)
	Claas (van Gabriel Levy)	Domingo (van mevrouw Kerckrinck)	Radja (van Philipo Henriquez)
	Silba, Juan Anthonij de (van Abr. Henriquez Matheo, Marco (van Christiaen Boom) de Mesquita)		Sambo (van Philipo Henriquez)
	Mnauel (van Abr. Henriquez de Mesquita)	Oranje (van Frank Kinnegem)	Mengeel (van Philipo Henriquez)
	Pieter (van Jeems Hands)	Adoe, Anthonij (van Juda Touro)	Guaniko (van Meijndert Grootestam)
	Tan (van Jeems Hands)	Anthonij (van de heer Schuurman)	Domingo (van Pieter de Meij)
	Juan, Michiel (van de wed. Van Engelen)	Hendrick, Guantie (van de heer Schuurman)	Manuel (van Pieter de Meij)
	Domingo (van Benjamin Jeserun)	Quartier, Guantie (van de heer Schuurman)	Francisco (van David Senior)
	Alonse, Francisco (van moeder Catrijn)	Manuel, Jantie (van de heer Schuurman)	Oranje (van David Senior)
	Gose, Francisco (van de wed Dovale)	Anthonij, Guan (van de heer Schuurman)	Gabriel (van David Senior)
	Domingo, Juan (van de wed Dovale)	Loeka (van de heer Schuurman)	Prins (van Jacob Andrade)
	Domingo (van secretaris Willem Lamont)	Domegiet (van de heer Schuurman)	Tromp (van Jacob Andrade)
	Pieter (van secretaris Willem Lamont)	Augusteijn (van Manuel Alvares)	Anthonij (van Jacob Andrade)
	Jantie (van secretaris Willem Lamont)	Camisool, Domingo (van Manuel Alvares)	Schoentie (van de wed Jan Goetvrint)
	Louis, Juan (van de wed. Stoonhouse)	Anthonij, Guaan (van de wed. Jan Goetvrint)	Manuel, Gose (van Manuel Alvares)
	Anthonij, Juan (van de wed. Stoonhouse)	Andrees, Manuel (van de wed. Jan Goetvrint)	Guantie (van Manuel Alvares)
	Hants, Francisco (van de wed. Stoonhouse)	Bastiaen (van de wed. Jan Goetvrint)	Francisco (van de wed Schotborgh)
	Cardinaal (van David Lopes Dias)	Amina, Pieter (van de wed. Jan Goetvrint)	Matheo (van Abr. Henriques de Misquita)
	Mengeel, Juan (van David de Pas)	Pieter (van de wed. Jan Goetvrint)	Francico (van Gerrit van Uijtregt)
	Andrees, Manuel (van Elias Parera)	Benttoere, Hernando (van de wed. Jan Goetvrint)	Sint Nicolas, Paris van (van Gerrit van Uijtregt)
	Pedro (van Elisa Aboaff)	Nicolas (van de wed. Jan Goetvrint)	Oranje (van Frank Kinnegem)
	Guan (van de wed Jan Goetvrint)	Bastiaen, Francisco (van de heer Van Collen)	Pasqual (van de wed. Van der Hoeve)
	Joseph (van Benjamin Cheef)	Domingo, Juan (van de heer Van Collen)	Anthonij (van Elias Aboaff)
	Francisco (van Moses Chargie)	Guan (van Gerrit Helmigh)	Garsia (van Elias Parera)
	Guan, Manuel (van commissaris Gerard Luls)	Thomas (van Pierre Veijns)	Christoffel (van Abraham Uloa)
	Anthonij (van Adriaan Schoonenboom)	Vinson, Guan (van de wed. van Engelen)	Guantie (van Abraham Uloa)
	Thomas (van Jacob J. de Leon)	Bentoere (van de wed. van Engelen)	Markus (van Mordechaj de Crasto)

rang	Namen van officieren en manschappen		
	Eerste compagnie (op Piscadera)	Tweede compagnie	Derde compagnie
manschap	Claes (van de erven Th. Pietersz)	Thomas (van de wed. van Engelen)	Amina, Pieter (van Mordechaj de Crasto)
	Prins (van W. van Wessem)	Guaniko (van Pedro van Belle)	Mengeel (van Mordechaj de Crasto)
	Anthonij, Guan (van Abr. Penso)	Dol, Claas (van Pedro van Belle)	Nicolas (van Lourens van Bambergen)
	Diego (van Frank Kinnegem)	Bastiaen (van Jacobus de Meij)	Anthonij (van de wed Patrick)
	Manuel (van Frank Kinnegem)	Sambo (van Mordechaj de Crasto)	Richardt (van Mr. Robbert)
	Franck (van Bundes & Co)	Enasio, Guan (van David Senior)	Joseph (van Jacob Parera)
	Mengeel (van Isaacq Marchena)	Garsia (van Gabriel Martin)	Mantie (van Floris van Taerlingh)
	Janno (van Isaacq Marchena)	Louis (van Gerrit van Uijtregt)	Thomas (van Floris van Taerlingh)
	Guanika (van Jan van Ree)	Manuel (van Nathaniel Ellis)	Guan (van Jan Tobias)
	Anthonij (van Daniel Aboaff)	Guanicko (van Claas Schotborgh)	Paris (van Mordechaj Henriques)
	Rosa, Juan de (van Mordechaj Henriquez)	Matheu (van de wed. Calvo)	Domingo (van Mordechaj Henriques)
	Paul (van Mordechaj de Crasto)	Bro, Anthonij (van de wed. Pieterse van Tondere)	Guanika (van H.W. van Kinswilder)
	Manuel (van Pierre Veijns)	Mengeel, Guan (van Erasmus Smith)	Claesie (van H.W. van Kinswilder)
		Domingo (van David Maduro)	Pedro (van Cornelis Specht)
		Philip (van David Minckhoove)	Wit, Jan de (van Jan Dorkas)
		Manuel (van de erven van T. Pietersz)	Oude Neger, Jan (van Willem Siewerts)
		Londen (van Bartholomeus Tribier)	Francisco (van Is. Soua)
	Anthonij (van Jacob Molino)	Zacharias (van Jacob Kemp)	
Totaal per compagnie	46	51	51

Bron: NL-HaNA, 1.05.01.02, NWIC inv.nr. 203, fo.450-452vo, bijlage bij brief Abraham Beck aan Heren X, dd. 4 maart 1710.

Tabel 6.3 Sterkte militaire organisatie, september 1797

	Nationale Garde			Garnizoen	Vrijen		Totaal	
	Infanterie	Cavalerie	Artillerie		Stad			Platteland
	6 comp.	3 comp.	4 comp.		zwarten	gekleurden		cavalerie
Officieren	30	11	17	15				
Onderofficieren	23	9	18					
Tamboers	6	-						
Korporaals	24	-	14					
Manschappen	327	97	526	400	260	157	218	
Totaal	410	117	575	415	260	157	218	2.152

Bron: NL-HaNA, 2.01.28.01, West-Indisch Comité inv.nr. 136, Lauffer aan Comité, 15 september 1797, bijlage 29.

Kaarten

Kaart 1. Willemstad en omgeving omstreeks 1750

Bronnen: tekening van S. Geerts (1754), Nationaal Archief Den Haag, 4 VEL 1454 (afgebeeld in Bernard R.. Buddingh', *Otrobanda, 'Aen de Oerzijde van deese haven'. De geschiedenis van Otrobanda, stadsdeel van Willemstad, Curaçao van 1696 tot 1755*, Curaçao 2006, 132A); Plan van Willemstad en het fort Amsterdam op het eiland Curaçao..., Universiteitsbibliotheek Leiden, Collectie Bodel Nyenhuis P36, N371 (fascimile als bijlage bij J.A..Schiltkamp, en J.Th. de Smidt (red.), *West Indisch Plakaatboek. Publikaties en andere wetten alsmede de oudste resoluties betrekking hebbende op Curaçao, Aruba en Bonaire*, 2 delen, 1638-1816, Amsterdam: Emmering 1978.)

Kaart 2. De Curaçaose plantages

Bron: W.E. Renkema, *Het Curaçaose plantagebedrijf in de negentiende eeuw*, Zutphen: De Walburg Pers 1981

Kaart 3. Kustgebieden van West- en Centraal-Afrika

Kaart 4. De oostkust van Noord-Amerika en het Caraïbisch gebied

Kaart 5. De verdedigingswerken van Curaçao in de achttiende eeuw

Bron: J. Hartog, *De forten, verdedigingswerken en geschutsstellingen van Curaçao en Bonaire van Van Walbeek tot Wouters 1634-1942*, Zaltbommel: Europese Bibliotheek 1997.

Bronnen

Archivalia

Koninklijk Huisarchief

Archief van Prins Willem V

Nationaal Archief, Den Haag

Admiraliteitscolleges, 1586-1795, nummer toegang 1.01.46.

Curaçao, Oude archieven tot 1828, 1708-1828, nummer toegang 1.05.12.01 (microfiches)

Marine, Aanhangsel II, 1795-1813, nummer toegang 2.01.29.03.

Raad der Koloniën, 1791-1795, nummer toegang 1.05.02.

Raad der Amerikaanse Bezittingen, 1795-1806, nummer toegang 2.01.28.02

Staten-Generaal, 1550-1796, nummer toegang 1.01.02.

Tweede of Nieuwe West-Indische Compagnie, 1674-1791, nummer toegang 1.05.01.02.

West-Indisch Comité, 1795-1800, nummer toegang 2.01.28.01.

Stadsarchief Amsterdam

Notarieel archief

The National Archives, Kew, Verenigd Koninkrijk

War Office

Zeeuws Archief

Archief van de Middelburgse Commercie Compagnie

Gedrukte bronnen

- Abbring, H.J., *Weemoedstoonen uit de geschiedenis van mijn leven of mijne reis naar Curaçao en vlugtige beschouwingen van dat eiland gedurende mijn tienjarig verblijf op hetzelfde*, Groningen: W. van Boekeren 1834.
- Heering, J.H., *Beschryving van het eiland Curaçao en de daar onder hoorende eilanden Bonaire, Oroba en Klein Curaçao. Benevens een kort bericht, wegens het gesprongen schip Alphen*, Amsterdam: S. Emmering 1969 (onveranderde herdruk van het origineel uitgegeven in Amsterdam 1779).
- ‘Letters of Toussaint Louverture and Edward Stevens, 1798-1800’, *The American Historica Review*, Vol. 16, No. 1 (oktober 1910), 64-101.
- Paula, A.F. (red.), *1795, de slavenopstand van Curaçao. Een bronnenuitgave van de originele overheidsdocumenten*, Curaçao: Centraal Historisch Archief 1974.
- Schiltkamp, J.A. en J.Th. de Smidt (red.), *West Indisch Plakaatboek. Publikaties en andere wetten alsmede de oudste resoluties betrekking hebbende op Curaçao, Aruba en Bonaire*, 2 delen, 1638-1816, Amsterdam: Emmering 1978.
- Swanson, Claude A. en Dudley W. Knox (red.), *Naval Documents related to the Quasi-War between the United States and France*, 7 delen, Washington: Government Printing Office 1935-1938.
- Tweede Rapport der Staatscommissie benoemd bij koninklijk besluit van 29 november 1853, nr. 66 De Nederlandsche West-Indische eilanden en bezittingen ter kuste van Guinee*. Den Haag: Gebroeders Van Cleef 1856.

Geraadpleegde literatuur

- Aizpurua, Ramón 'Revolution and politics in Venezuela and Curaçao, 1795-1800, in: Wim Klooster en Gert Oostindie (red.), *Curaçao in the Age of Revolutions, 1795-1800*, Leiden: KITLV Press 2011, 97-122.
- 'Én busca de la libertad: La fuga de esclavos de Curazao a Venezuela en el siglo XVIII'.
- Alofs, Luc, Wim Rutgers en Henny E. Coomans (red.) *Arubaans akkoord. Opstellen over Aruba van vóór de komst van de olieindustrie (opgedragen aandr J. Hartog)*, Bloemendaal: Libri Antilliani 1997.
- Beckles, Hilary McD. 'Freedom without liberty: free blacks in the Barbados slave system,' in Verene A. Shephard (red.), *Slavery without sugar : diversity in Caribbean economy and society since the 17th century*, Gainesville: University Press of Florida 2002, 199-223.
- Bijlsma, R. (bewerkt door T. van der Lee), *Inventaris van de archieven van Curaçao, Bonaire en Aruba, 1707-1828*, Den Haag: Algemeen Rijksarchief 1989.
- Brana-Shute, Rosemary en Randy J. Sparks (red.) *Paths to freedom. Manumission in the Atlantic world*, Columbia, South Carolina 2009.
- 'Sex and gender in Surinamese manumissions', in: Rosemary Brana-Shute en Randy J. Sparks (red.), *Paths to freedom. Manumission in the Atlantic world*, Columbia, South Carolina: The University of South Carolina Press 2009, 175-196.
- Buckley, Roger N. 'The admission of slave testimony at British military courts in the West Indies, 1800-1809', in David Barry Gaspar en David Patrick Geggus (red.), *A turbulent time. The French Revolution and the Greater Caribbean*, Bloomington en Indianapolis: Indiana University Press 1997, 226-250.
- Buddingh', Bernard R. *Van Punt en Snoa. Ontstaan en groei van Willemstad Curaçao vanaf 1634, De Willemstad tussen 1700 en 1732 en de bouwgeschiedenis van de synagoge Mikvé Israël-Emanuel 1730-1732*, z.p.: Aldus Uitgevers 1994.
- *Otrobanda, 'Aen de Oversijde van deese haven'. De geschiedenis van Otrobanda, stadsdeel van Willemstad, Curaçao van 1696 tot 1755*, Curaçao 2006.
- Cohen, David W, en Jack P. Greene (red.) Neither slave nor free. The freedman of African descent in the slave societies of the New World, Baltimore en New York: The Johns Hopkins University Press 1972.
- Coomans-Eustatia, Maritza, Henny E. Coomans en To van der Lee (red.) Brekbare banden. Feiten en visies over Aruba, Bonaire en Curaçao na de Vrede van Munster 16148-1998, Bloemendaal: Stichting Libri Antilliani 1998.

- Coomans-Eustatia, Maritza 'Dans, levenselixer en vermaak' in Henny E. Coomans en Maritza Coomans-Eustatia (eds.), *Veranderend Curaçao. Collectie essays opgedragen aan Lionel Capriles ter gelegenheid van zijn 45-jarig jubileum bij de Maduro & Curiel's Bank N.V.*, Bloemendaal: Stichting Libri Antilliani 1999, 521-553.
- Coomans, Henny E. en Maritza Coomans-Eustatia (red.) *Veranderend Curaçao. Collectie essays opgedragen aan Lionel Capriles ter gelegenheid van zijn 45-jarig jubileum bij de Maduro & Curiel's Bank N.V.*, Bloemendaal: Stichting Libri Antilliani 1999.
- Cox, Edward, L. *Free coloreds in the slave societies of St. Kitts and Grenada, 1763-1833*, Knoxville: University of Tennessee Press 1984.
- 'The British in the Age of Revolution', in: Eliga H. Gould en Peter S. Onuf, *Empire and nation; the American Revolution in the Atlantic World*, Baltimore en Londen: The Johns Hopkins University Press 2005, 275-294.
- Davis, David Brion *The problem of slavery in the Age of Revolution, 1770-1823*, New York, Oxford: Oxford University Press, 1999 (voor het eerst gepubliceerd in 1975).
- *Inhuman bondage. The rise and fall of slavery in the New World*, Oxford and New York: Oxford University Press 2006.
- Díaz, María Elena 'Beyond Tannenbaum', *Law and History Review*, vol. 22, nr. 2 (zomer, 2004), 371-376.
- Dubois, Laurent 'The Price of Liberty': Victor Hugues and the Administration of Freedom in Guadeloupe, 1794-1798' *The William and Mary Quarterly*, 1999, april, vol. 56, nr. 2, 363-292.
- 'The promise of Revolution. Saint-Domingue and the struggle for Autonomy in Guadeloupe, 1797-1802', in David P. Geggus (ed.), *The impact of the Haitian Revolution in the Atlantic World*. Columbia, South Carolina: University of South Carolina Press 2001.
- *A Colony of Citizens. Revolution and Slave Emancipation in the French Caribbean, 1787-1804*. Chapel Hill and London: The University of North Carolina Press 2004.
- Eltis, David *The rise of African slavery in the Americas*, Cambridge, New York etc: Cambridge University Press 2000.
- Emmanuel, Isaac S. and Suzanne *History of the Jews of the Netherlands Antilles*, 2 delen, Cincinatti: American Jewish Archives 1970.
- Fatah-Black, Karwan 'The patriot coup d'état in Curaçao, 1796', in: Wim Klooster en Gert Oostindie (red.), *Curaçao in the Age of Revolutions, 1795-1800*. Leiden: KITLV Press 2011, 123-140.

- Fick, Carolyn E. 'The French Revolution in Saint Domingue: a triumph or a failure?', in: David Barry Gaspard en David Patrick Geggus, *A turbulent time. The French Revolution and the Greater Caribbean*, Bloomington, Indiana: Indiana University Press, 1997, 51-75.
- *The Making of Haiti. The Saint Domingue Revolution from Below*. Knoxville: The University of Tennessee Press 2004.
- Fuente, Alejandro de la 'Slave law and claims-making in Cuba: the Tannenbaum debate revisited', *Law and History Review*, vol. 22, nr. 2 (zomer, 2004), 339-369.
- 'Slavery and the law: a reply', *Law and History Review*, vol. 22, nr. 2 (zomer, 2004), 383-387.
- Gaaij Fortman, B. de 'Een belangrijk dagboek', in *West-Indische Gids*, vol. 6 (1924-1925), 241-270.
- 'De luthersen op Curaçao', *West-Indische Gids*, vol 23, nr. 1 (1941), 280-288.
- Garrigus, John D. 'Blue and Brown: Contraband Indigo and the Rise of a Free Coloured Planter Class in French Saint-Domingue,' *The Americas*, Vol. 50, No. 2 (oktober 1993), 233-263.
- 'Opportunist or Patriot? Julien Raimond (1744-1801) and the Haitian Revolution', *Slavery and Abolition*, Vol. 28, No. 1, april 2007, 1-21.
- Gaspard, David Barry en David Patrick Geggus (red.) *A turbulent time. The French Revolution and the Greater Caribbean*, Bloomington en Indianapolis: Indiana University Press 1997.
- Geggus, David, 'The Enigma of Jamaica in the 1790s: New light on the Causes of Slave Rebellions', *The William and Mary Quarterly*, 3rd Ser., Vol. 44, No 2 (april 1987), 274-299.
- 'Slavery, war, and revolution in the Greater Caribbean, 1789-1815', in David Barry Gaspar en David Patrick Geggus (red.), *A turbulent time. The French revolution and the Greater Caribbean*, Bloomington en Indianapolis: Indiana University Press 1997, 1-50.
- 'Slave rebellion during the Age of Revolution' in: Wim Klooster en Gert Oostindie (red.), *Curaçao in the Age of Revolutions, 1795-1800*. Leiden: KITLV Press, 2010, 23-56.
- 'Geschiedkundige sprokkelingen VII. Namen van vrijgelaten slaven in Curaçao', *West-Indische Gids*, 27 (1947), 159-160.

- Goslinga, Cornelis Ch. *The Dutch in the Caribbean and on the Wild Coast, 1580-1680*, Assen: Van Gorcum & Co 1971.
- *The Dutch in the Caribbean and in Surinam, 1791/95-1942*, Assen/Maastricht: Van Gorcum 1990.
- Grol, G.J. van *De grondpolitiek in het West-Indisch domein der Generaliteit*, Amsterdam: Emmering 1980 (onveranderde herdruk 's-Gravenhage 1934-1947).
- Hamelberg, J.H.J. 'Een veel bewogen tijdperk. Een achttal jaren uit de geschiedenis van Curaçao 1796-1804', *Eerste jaarlijksch verslag van het Geschied-, Taal- en Volkenkundig Genootschap gevestigd the Willemstad Curaçao*. Amsterdam: S. Emmering 1985 (onveranderde herdruk van uitgave uit 1896), 24-88.
- 'De slavenopstand op Curaçao in 1795', *Derde jaarlijksch verslag van het Geschied-, Taal- en Volkenkundig Genootschap gevestigd the Willemstad Curaçao*. Amsterdam: S. Emmering 1985 (onveranderde herdruk van uitgave uit 1899), 120-148.
- *De Nederlanders op de West-Indischen eilanden*, Amsterdam: Emmering 1979 (ongewijzigdeherdruk uitgave Amsterdam: J.H. de Bussy 1901).
- Handler, Jerome S. *The unappropriated people: freedmen in the slave society of Barbados*, Baltimore, Londen: The Johns Hopkins University Press 1974.
- Hanger, Kimberly S. 'Patronage, property and persistence: the emergence of a free black elite in Spanish New Orleans', in: Jane G. Landers (red.), *Slavery & Abolition*, vol 17, nr. 1, april 1996, Special issue: 'Against the odds: free blacks in the slave societies of the Americas', 44-63
- *Bounded Lives, Bounded places. Free Black society in colonial New Orleans, 1796-1803*, Durham & London: Duke University Press 1997.
- Heijer, Henk den *De geotrooieerde compagnie. De VOC en de WIC als voorlopers van de naamloze vennootschap*, Deventer: Kluwer 2005.
- Heuman, Gad J. *Between black and white: race, politics, and the free colored in Jamaica. 1792-1865*. Oxford: Clio Press 1981.
- Hoefte, Rosemarijn Rosemarijn Hoefte, 'Free blacks and coloureds in plantation Suriname', in: Jane G. Landers (red.), *Slavery & Abolition*, vol 17, nr. 1, april 1996, Special issue: 'Against the odds: free blacks in the slave societies of the Americas', 102-129.

- Hoetink, H. *Het patroon van de oude Curaçaose samenleving. Een sociologische studie.* Assen: Van Gorcum & Co NV 1958. Gewijzigde herdruk: Amsterdam: Emmering 1987.
- *Het patroon van de oude Curaçaose samenleving. Een sociologische studie.* Gewijzigde herdruk: Amsterdam: Emmering 1987.
- 'Suriname and Curaçao', in David W. Cohen and Jack P. Green (eds.), *Neither slave nor free. The freedmen of African descent in the slave societies in the New World.* Baltimore and London: The Johns Hopkins University Press, 1972, 59-83.
- Het patroon van de oude Curaçaose samenleving. Een sociologische studie.* Amsterdam: Emmering 1987 (Gewijzigde herdruk).
- Homan, Gerlof H. 'Jean Baptiste Tierce and the Batavian Republic', *Nieuwe West-Indische Gids*, vol 51 (1976), 1-12.
- Hoog, L. de Van rebellie tot revolutie. Oorzaken en achtergronden van de Curaçaose slavenopstanden in 1750 en 1795, Willemstad Curaçao en Leiden: UNA, KITLV en STICUSA 1983.
- Hoogbergen, Wim en Okke ten Hove 'De vrije gekleurde en zwarte bevolking van Paramaribo, 1762-1863', in: *OSO: Tijdschrift voor Surinaamse Taalkunde, Letterkunde, Cultuur en Geschiedenis* 20 (2), november 2001, 306-320.
- Jaarlijkse verslagen van het Geschied-, Taal-, Land- en Volkenkundig Genootschap Curaçao 1897-1903 Curaçao*, Amsterdam: S. Emmering 1985 (onveranderde herdruk van de uitgave 1897-1903).
- James, C.L.R. *The black Jacobins. Toussaint L'Ouverture and the San Domingo Revolution*, Londen, New York: Penguin books 2001.
- Jordaan, Han 'De eerste slaven op Aruba. Het plantage-experiment van 1715', in Luc Alofs, Wim Rutgers en Henny E. Coomans (eds.), in *Arubaans akkoord. Opstellen over Aruba van vóór de komst van de olieindustrie (opgedragen aan dr J. Hartog)*, Bloemendaal: Libri Antilliani 1997, 117-126.
- 'Curaçao: een aangewezen oord voor mislukkelingen? Achtergronden van de Memorie van J.W.C. van Laar', in: Maritza Coomans-Eustatia, Henny E. Coomans en To van der Lee (red.), *Breekbare banden. Feiten en vises over Aruba, Bonaire en Curaçao na de Vrede van Munster 1648-1998*, Bloemendaal: Stichting Libri Antilliani 1998, 43-52.
- 'The Curaçao slave market: from *asiento* trade to free trade, 1700-1730.' in V. Enthoven en J. Postma (eds.), *Riches from Atlantic commerce. Dutch Transatlantic trade and shipping, 1585-1817.* Leiden/ Boston: Brill 2003, 219-57.

- 'Free blacks and coloureds and the administration of justice in 18th century Curaçao,' in *Nieuwe West-Indische Gids/New West Indian Guide*, vol. 84, no. 1&2, 2010, pp 63-86.
- 'Patriots, privateers and international politics: the myth of the conspiracy of Jean Baptiste Tierce Cadet', in: Wim Klooster en Gert Oostindie (red.), *Curaçao in the Age of Revolutions, 1795-1800*, Leiden: KITLV Press 2011, 141-169.
- Keuthe, Allen J. 'The status of the free pardo in the disciplined militia of New Granada,' *The Journal of Negro History*, Vol. 56, No. 2 (Apr., 1971), 105-117.
- King, Stewart R. *Blue coat or powdered wig. Free people of color in pre-revolutionary Saint Domingue*, Athens en Londen: The University of Georgia Press 2001.
- Kiple, Kenneth F. *The Caribbean slave: a biological history*, Cambridge en New York: Cambridge University Press 1984.
- Kleijwegt, Marc (red.) *The faces of freedom. The manumission and emancipation of slaves in Old World and New World slavery*, Leiden-Boston: Brill, 2006.
- 'Freedpeople: a brief cross-cultural history' in Marc Kleijwegt, *The faces of freedom. The manumission and emancipation of slaves in Old World and New World slavery*, Leiden-Boston: Brill, 2006, pp 3-68.
- Klooster, Wim 'Subordinate but proud: Curaçao's Free Blacks and Mulattoes in the Eighteenth Century'. *New West Indian Guide*, 68, no. 3&4 (1994), 283-300.
- *Illicit riches. Dutch trade with the Caribbean, 1648-1795*, Leiden: KITLV Press 1998
- 'Economische malaise, politieke onrust en misdaad op Curaçao in de Patriottentijd.' In M. Coomans-Eustatia, Henny E. Coomans en To van der Lee (red.), *Breekbare banden. Feiten en visies over Aruba, Bonaire en Curaçao na de Vrede van Munster 1648-1998*. Bloemendaal: Stichting Libri Antilliani 1998, 101-108.
- 'Manumission in an Entrepôt: The case of Curaçao' in: Rosemary Brana-Shute en Randy J. Sparks (eds.), in *Paths to freedom. Manumission in the Atlantic World*, Columbia, South Carolina: The University of South Carolina Press 2009, 161-174
- *Revolutions in the Atlantic World. A comparative history*. New York en Londen: New York University Press 2009.
- 'The rising expectations of the free and enslaved blacks in the Greater Caribbean' in: Klooster, Wim en Gert Oostindie (red.), *Curaçao in the Age of Revolutions, 1795-1800*. Leiden: KITLV Press 2011, 57-74.

- Klooster, Wim en Gert Oostindie (red.) *Curaçao in the Age of Revolutions, 1795-1800*. Leiden: KITLV Press 2011.
- Knappert, L.L. ‘Naamlijst der gereformeerde lidmaten in Jesu Christi gemeente binnen Curaçao door beleydenisse als door attestatie, 23 de. 1730’, *West-Indische Gids*, vol. 20, nr. 1 (1938), 214-224.
- Kunst, A.J.M. ‘Van zaak tot persoon. De handel in slaven en de slavernij op de Nederlandse Antillen’, *Verzekeringen van Vriendschap. Rechtsgeleerde opstellen aangeboden aan prof.Mr. T.J. Dorhout Mees*. Deventer: Kluwer 1974, 49-60.
- *Recht, commercie en kolonialisme in West-Indië vanaf de zestiende tot in de negentiende eeuw*. Zutphen: De Walburg Pers 1981.
- Landers, Jane G. (red.) ‘Against the odds: free blacks in the slave societies of the Americas’, *Slavery & Abolition*, vol. 17, nr. 1, april 1996, special issue.
- Latour, M.D. ‘Familienamen op Curaçao’, *West-Indische Gids* 18 (1937), 195-199.
- Lier, Rudolph van *Samenleving in een grensgebied. Een sociaal-historische studie van Suriname*, Amsterdam: Emmering 1977, 3de herziene uitgave.
- Lee, To van der *Plantages op Curaçao en hun eigenaren (1708-1845)*, Leiden: Grafaria 1989.
- *Curaçaose vrijbrieven 1722-1863. Met indices op namen van vrijgelatenenen hun voormalige eigenaren*. Den Haag: Algemeen Rijksarchief 1998.
- Maduro, Emy en Gert Oostindie *In het land van de overheerser, twee delen, deel II, Antillianen en Surinamers in Nederland, 1634/1667-1954*, Dordrecht en Cinnaminson: Foris Publications 1986.
- Meeteren, Nicolaas van *Noodlotsdagen. Grepen uit de geschiedenis van Curaçao, 1799-1800*. Willemstad: Drukkerij De Stad N.V 1944.
- Milo, T.H. ‘1795-1800 De Bataafsche Marine in Curaçao’, *Marineblad* (51), 1936, 326-345, 482-496.
- Nooijen, R.H. *De slavenparochie van Curaçao rond het jaar 1750. Een demografie van het katholieke volksdeel*, verschenen als rapport nr. 11 van het Archeologisch Antropologisch Instituut van de Nederlandse Antillen (AAINA), 1995.
- Oostindie, Gert ‘Perspectives on slavery and slaves in Suriname and Curaçao’, in: Gert Oostindie (red.), *Fifty years later. Antislavery, capitalism and modernity in the Dutch orbit*. Leiden: KITLV Press 1995, 143-178.

- Oostindie, Gert (red.) *Fifty years later. Antislavery, capitalism and modernity in the Dutch orbit.* Leiden: KITLV Press 1995.
- Palacios, Roberto 'Ansia de Libertad', *Lantèrnu*, No 1 (1) February 1983, 20-27.
- Patterson, Orlando *Slavery and social death. A comparative study* (Cambridge, Massachusetts en Londen Engeland: Harvard University Press 1982.
- 'Thee notes of freedom' in Rosemary Brana-Shute en Randy J. Sparks (red.), in *Paths to freedom. Manumission in he Atlantic world* (Columba, South Carolina: The University of South Carolina Press 2009).
- Pérotin-Dumon, Anne 'Les Jacobins des Antilles ou l'esprit de liberté dans les Isles-du-vent', *Revue d'histoire moderne et contemporaine* (1954-), T. 35e, No. 2, Des Européens dans l'Amerique coloniale et aux Caraïbes, XVIIe-XIXe S. (april-juni 1988), 275-304.
- Phillips Jr., William D. 'Manumission in Metropolitan Spain and the Canaries in the fifteenth and sixteenth centuries,' in Rosemary Brana-Shute en Randy J. Sparks (eds.), *Paths to freedom. Manumission in he Atlantic world.* Columbia, South Carolina: The University of South Carolina Press 2009, 31-50.
- Poeze, Harry, met bijdragen van Cees van Dijk en Inge van der Meulen *In het land van de overheerser I. Indonesiërs in Nederland 1600-1950*, Dordrecht en Cinnaminson, USA: Foris Publications 1986.
- Postma, Johannes Menne *The Dutch in the Atlantic slave trade, 1600-1815*, Cambridge: Cambridge University Press 1990.
- 'A reassessment of the Dutch Atalntic slave trade', in Johannes Postma en Victor Enthoven (red.), *Riches from Atlantic commerce. Dutch transatlantic trade and shipping, 1585-1817*, Leiden en Boston: Brill 2003, 115-138.
- Postma, Johannes en Victor Enthoven (red.) *Riches from Atlantic Commerce. Dutch transatlantic trade and shipping, 1585-1817*, Leiden-Boston: Brill 2002.
- Renkema, W.E. *Het Curaçaose plantagebedrijf in de negentiende eeuw*, z.p.: De Walburg Pers 1981.
- Rosalia, R.V. *Tambu: de legale en kerkelijke repressie van Afro-Curaçaose volksuitingen.* Zutphen: Walburg Pers 1997.
- Rupert, Linda M. 'Inter-colonial networks and revolutionary ferment in eighteenth-century Curaçao and Tierra Firme', in: Wim Klooster en Gert Oostindie (red.), *Curaçao in the Age of Revolutions, 1795-1800*, Leiden: KITLV Press, 75-96.

- *Inter-imperial trade and local identity: Curacao in the colonial Atlantic world*, ongepubliceerde dissertatie, Duke University 2006.
- Scott, Julius S. *'The Common wind': Currents of Afro-American Communication in the Era of the Haitian Revolution*, ongepubliceerde dissertatie, Duke University 1986.
- Schiltkamp, Jacob A. *De Geschiedenis van het notariaat in het octrooigebied van de West-Indische Compagnie*. Den Haag: H.L. Smits 1964.
- *Bestuur en rechtspraak in de Nederlandse Antillen ten tijde van de West-Indische Compagnie*, Willemstad, Curaçao: Uitgaven van de rechtshogeschool van de Nederlandse Antillen 1972.
- 'Legislation, government, jurisprudence, and law in the Dutch West Indian colonies: The Order of Government of 1629.' *Pro Memorie. Bijdragen tot de rechtsgeschiedenis der Nederlanden*, 5 (2) 2003: 320-334.
- Schmidt-Nowara, Christopher *'Still Continents (and an island) with two histories?'*, *Law and History Review*, vol. 22, nr. 2 (zomer, 2004), 377-382.
- Schorsch, Jonathan *Jews and blacks in the early modern world*. Cambridge, New York: Cambridge University Press 2009.
- Schutte, G.J. *De Nederlandse patriotten en de koloniën: onderzoek naar hun denkbelden en optreden, 1770-1800*. Groningen: H.D. Tjeenk Willink, 1974.
- Shephard, Verene A. (red.) *Slavery without sugar : diversity in Caribbean economy and society since the 17th century*, Gainesville: University Press of Florida 2002.
- Stinchcombe, Arthur L. 'Freedom and Oppression of Slaves in the Eighteenth-Century Caribbean', *American Sociological Review*, vol. 59, nr. 6, December 1994, 911-929.
- Swakhoven, Pieter J. *Valsche en ligte Johannissen: een oud Curaçaos handwerk en zijn gevolgen*. Utrecht: Het Nederlands Muntmuseum 2002.
- Tannenbaum, Frank *Slave and Citizen: the negro in the Americas*, Boston: Beacon Press 2001 ('first digital print edition'; origineel: New York: Alfred A. Knopf 1946).
- Teenstra, M.D. *De Nederlandsch West-Indische eilanden*, 2 delen, deel I Curaçao, Amsterdam: S. Emmering 1977 (onveranderde herdruk van de uitgave van 1836).
- Vink, Wieke *Creole Jews. Negotiating community in colonial Suriname*, Leiden: KITLV Press 2010.

- Velden, Bastiaan
D. van der *Van Praktijnsopleiding tot juridische faculteit. 140 jaar juridisch onderwijs op Curaçao*, Den Haag: Boom Juridische uitgevers 2009.
- *Ik lach met Grotius, en al die prullen van boeken. Een rechtsgeschiedenis van Curaçao*, Amsterdam: Carib Publishing / B.V. Uitgeverij SWP Amsterdam 2011.
- Visman, M.A. ‘Van slaaf tot Plantagehouder. Een aspect van het 18^e eeuws plantagewezen op Curaçao’. *Nieuwe West-Indische Gids*, 55, No 1&2 (1981), 39-51.
- Vrij, Jean-Jacques ‘Kleur en status in vroegmodern Suriname. De schutterij als *case study*’ in *Oso: tijdschrift voor Surinaamse taalkunde, letterkunde en geschiedenis*, vol. 24 (2005), issue 1, 20-38.
- Watson, Alan *Slave law in the Americas*. Athens, Georgia and London: The University of Georgia Press 1989.
- Weeren, H.P. van *De slavenopstand van 1795*, ongepubliceerde doctoraalscriptie, Amsterdam 1978 (aanwezig in de collectie van het Koninklijk Instituut voor Taal-, Land- en Volkenkunde).